

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Vibybogen 2006

ÅRSSKRIFT FOR
VIBY LOKALHISTORISKE
FORENING

ibybogen 2006

udgivet af
Viby lokalhistoriske
Forening

Eget forlag, Viby J. 2006

Vibybogen 2006.
Årsskrift fra Viby lokalhistoriske Forening
17. årgang

Redaktion:
Tove Glud Rasmussen
Ole Linå Jørgensen
Harry Bjørnbak

Redaktionens adresse:
Viby Bibliotek, Skanderborgvej 170,
8260 Viby J.

Sats og layout:
HB Grafisk
Hasseltoften 62, 8361 Hasselager
Tlf. 86 28 13 21
Tryk: Kongsvang Bogtrykkeri A/S

Oplag: 850

ISSN: 0905-801X

Løssalgspris: 75 kr.

Artiklerne kan frit kopieres med angivelse af kilde.

Fotos:
Hvor intet andet er angivet, er billederne udlånt fra
Viby lokalhistoriske Samling

Forside:
Viby gamle afholdshjem, Skanderborgvej 183.
På side 61 kan ses en tegning af, hvordan
arkitekten havde tænkt sig, bygningen skulle have
set ud.

*S*idste års Vibybog var stærkt præget af 60-året for Danmarks befrielse, hvor de spændende majdage i 1945 naturligvis for alle, der oplevede dem, har været en uforglemmelig oplevelse. Det var derfor naturligt, at medierne havde en meget kraftig fokusering på disse begivenheder.

I dette års Vibybog vil der ikke blive lagt så meget vægt på disse forhold, men i flere af de erindringer, som bogen hovedsagelig består af, tegner mange garvede husmødre et stærkt billede af, hvordan man under besættelsen med kløgt og snilde klarede sig gennem hverdagen, hvor selv de mest basale ting var vanskelige eller umulige at få fat på.

Udover disse brave kvinders beretning er der naturligvis som sædvanlig artikler om livet i det gamle Viby. I den forbindelse skal lige nævnes en længere artikel af Chili Turèll, der på fascinerende vis beretter om sine forældres store arbejde med at gøre Viby Bibliotek til et landskendt kulturcentrum.

Et kulturcentrum kan man nok ikke kalde biografen i Viby, men for mange lidt ældre vibyborgere vil artiklen om Kino, med bl.a. listen over nogle af de mest populære film, sikkert kalde minder frem om gys, dramatik, humor og måske den første holden i hånd på bageste række i Kino's mørke.

God fornøjelse!

INDHOLDS- **FORTEGNELSE:**

Christa Stensig Nielsen:

Kogekone, FDB-arbejder og mor til seks..... 7

Jørgen Bitsch:

Alderslyst - en forstad til en forstad. 13

Nina Albret:

En husmors hverdag i efterkrigsårene 19

Chili Turèll:

Tale ved Viby Biblioteks 50 års jubilæum 23

Finn Frisch og Erik Hall:

Frisk fra Viby..... 35

Ejvind Hansen:

KINO, Vibys biograf..... 41

Steen Juul:

KINO-erindringer 41

Kirsten Melsen:

Nana Mogensen..... 49

Tove Glud Rasmussen:

Viby i 1906..... 55

Beretning fra Viby lokalhistoriske Samling.... 65

Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening .. 68

Indholdsfortegnelse over tidligere årsskrifter 70

Christa Stensig Nielsen

Kogekone, FDB-arbejder og mor til seks

Christa Stensig Nielsen er født i 1916 i Herning, men har i mange år boet i Viby, hvor hun gennem sit arbejde i Brugsen, på FDB og som kogekone til utallige sammenkomster er et kendt ansigt blandt især lidt ældre vibyborgere. Her fortæller hun lidt om sit liv:

Min far var slagter i Hobro, hvor jeg voksede op i en søskendeflok på ni børn, syv piger og to drenge.

Med så mange søskende følte jeg mig aldrig ensom, men alligevel blev Hobro på et tidspunkt for lille for mig, og da Århus med sine mange fristelser og muligheder lå rimelig tæt på, blev ønsket om at flytte til storbyen forelagt mine forældre, som noget betænkelige måtte acceptere deres datters flytteplaner, og i 1934 satte jeg mig forventningsfuld i toget med kurs mod Århus.

Det var lykkedes mig, selv om jeg ikke var udlært inden for branchen, at få plads i køkkenet på restaurant Manzana i Ryesgade.

Arbejdet var meget alsidigt, vi havde travlt, og jeg lærte en masse og sugede alt til mig, som senere skulle vise sig at komme mig til gavn.

Restaurant Mazana lå over varehuset Alpas, det senere SBV, Daels Varehus og Merlin Foto. Indehaveren, Oskar Larsen, var en driftig mand, der senere overtog bl.a.

Foto i privateje.

hotel Norden i Knudsgade. Da Oskar Larsen døde, fortsatte fru Larsen med hotellet.

Senere fik jeg arbejde i Bruunsgade på Grand Café, som blev drevet af restauratør Chr. Christensen (en af sønnerne af værtparret på Frederikshøj Kro). Her var jeg et par år, indtil Christensen en dag på vej hjem fra sin have styrtede med cyklen og døde.

Cafeen gik på andre hænder, og fru Christensen startede pensionat på Banegårdsplads. Her blev jeg også ansat.

Forlystelser

I trediveerne var det almindeligt, at arbejdsgiveren sørgede for logi til de anatte, og jeg blev anvist et loftsværelse i en ejendom på Banegårdsplads, hvorfra jeg ikke havde langt ned til min arbejdsplads.

Det var et ganske lille værelse, hvor jeg da heller ikke opholdt mig ret meget, for Århus havde et rigt forlystelsesliv, og det skulle selvfølgelig udforskes sammen med mine veninder.

Vennelyst var en af byens største forlystelsessteder, hvor "man" mødtes, men også Casino i Rosenkrantzgade, Valencia i Østergade og ikke mindst Teatercafeen i Kannikegade aflagde vi hyppige besøg.

På sidstnævnte etablissement har jeg hørt bl.a. Liva Weel og Ella Heiberg synge.

Vi havde selvfølgelig ikke ret mange penge, for lønnen var ikke særlig stor, så det blev ikke til mere end en enkelt "flyver" hele aftenen.

Havde det lige været lønningsdag, kunne vi godt flutte os med at købe en "støvle", som bestod af en vand, en øl og en snaps - den smagte ret godt.

Ægteskab

På loftgangen, hvor mit værelse lå, boede der flere unge mennesker, bl.a. en ung mand (ja, han var nu 10 år ældre end mig), og han og jeg fattede sympati for hinanden.

Min søster Paula og jeg i 1935 på hjørnet af Nørregade og Høegh Guldbergsgade i Århus.

Foto i privateje.

Georg, som han hed, var født i Landskrona i Sverige, men familien flyttede via København til Århus, da Georg var to år.

Faderen arbejdede på Telegrafværkstedet, og der var 11 børn. Familien boede på dette tidspunkt i Trepkasgade på Frederiksbjerg.

Sympatien mellem Georg og mig blev efterhånden så stor, at vi blev enige om at gifte os, og pinselørdag 1938, samme dag som mine forældre havde sølvbryllup, stod jeg brud i Hobro kirke.

Efter vielsen havde vi en fin fest med deltagelse af de fleste fra vores store familie.

Flytning til Viby

Efter bryllupsfestlighederne vendte vi tilbage til Århus, hvor Georg havde arbejde på telegrafværkstedet ved DSB.

Det var lykkedes os at få en 2-værelses lejlighed på Edisonsvej (den hed H.C. Andersensvej dengang) i Viby, og flytningen hertil blev starten på en mangeårig tilværelse i den dejlige forstad.

Vi boede på første sal i huset på Edisonsvej indtil 1945. I den periode fik vi tre børn, og det var ret mange i en 2-værelses, så vi søgte og fik en større lejlighed på Kongevej, skråt over for biblioteket. Her var både slagter, bager, mejeri, fotograf m. fl., og på hjørnet lå købmand Engsig.

Jeg var gravid dengang med vores fjerde barn, og min mand har fortalt, at da vi fik anvist lejligheden, havde den boligansvarlige spurgt ham, om han nu også var helt

sikker på, at jeg var gravid. Det mente Georg da bestemt, at jeg var, og så fik vi lejligheden. Hvis jeg ikke havde været gravid eller "tabte" barnet, skulle lejligheden gå til en anden familie.

Senere flyttede vi til Birkedalsvej, men her måtte vi kun bo et bestemt antal personer i lejligheden. Vi var jo en stor familie og altså for mange, men sagen klaredes ved, at vi fik tildelt et loftsværelse.

Fødsler

Med mine seks børn (fem piger og en dreng) kan man vist godt kalde mig en erfaren kvinde udi fødselskunsten. Jeg fødte tre under krigen og resten under rationeringen...

Mit første barn blev født i 1941 på Fødselsstiftelsen i Århus. Det gik godt, og jeg var glad for opholdet dér.

Da jeg blev gravid igen, troede jeg, at det kunne gå på samme måde, men nu var vi jo flyttet til en bedre lejlighed, og så mente man, at jeg sagtens kunne føde hjemme - og det gjorde jeg så. Det samme gentog sig de næste fire gange.

Sjette og sidste gang, i 1953, var tiderne blevet noget bedre, og jeg blev kørt op til Fødselsstiftelsen igen. Her blev jeg modtaget af jordemoder Julie Pedersen og senere af overlæge Stenberg, som også havde hjulpet mig første gang.

Begge påstod hårdnakket, at de kunne huske mig fra sidst, og at det var rart at se mig igen.

Jeg må åbenbart have gjort et stort indtryk på dem dengang... - eller også havde de lige kigget min journal igennem!

Stenberg kom senere på forsiden af byens aviser, da han omkom ved en sørgelig ulykke på "Borgen" i Østergade. Han trådte ind i en elevator, der ikke var der, og styrtede flere etager ned i skakthullet.

Arbejde på FDBs rebslageri

Første gang, jeg fik kontakt med FDB, var i 1943, hvor jeg blev ansat på FDBs rebslagerifabrik, hvor vi lavede høstbindegarn.

Det var ret hårdt arbejde, og vi arbejdede i tre-holdsdrift - i højsæsonen også om søndagen, men så fik vi også dobbelt løn!

Til sammenligning kan jeg nævne, at jeg

en overgang arbejdede i en restaurant på Åboulevarden. En dag arbejdede jeg 10 timer i træk - det fik jeg 5 kr. for - 50 øre i timen! Bussen hjem til Viby kostede 15 øre - så jeg gik hjem!

Rebslageriet var en god arbejdsplads, men det var ikke rart med skifteholdsarbejdet - især ikke, når man på cykel i mørke skulle passere diverse tyske kontrolposter. De gjorde os nu ikke noget, men man kunne mærke, at de var nervøse, og at der nok ikke skulle meget til, før de greb til våben.

Udover ubekvemme arbejdstider, tyskere og mørke var der problemer med transporten. Jeg cyklede derop, men i krigens sidste år var cykeldækkenes og slangernes tilstand

*Georg og jeg
fotograferet
sammen med
mine to søstre.*

Foto i privateje.

meget miserable, og slangerne punkterede ustandseligt. Så måtte vi på apoteket og købe hæfteplaster, som så hjalp en kort stund.

Jeg havde heldigvis ikke så langt til min arbejdsplads, men jeg havde en kollega, der boede i Hasle... hende kune man godt have lidt ondt af!

I 1945 måtte jeg desværre holde på FDB, fordi jeg var gravid, men jeg arbejdede da til kort tid før fødselen og cyklede først hjem, da de første veer begyndte at melde sig (nå, det er måske lidt overdrevet...).

Arbejde som kogekone

Under krigen og derefter hjalp jeg tit venner og bekendte med madlavning til fester og større sammenkomster. Folk må have været tilfredse med min indsats, og jeg fik mere og mere at lave (det gik efter mund til mund metoden...!), og jeg tjente en ekstraskilling.

Vi led ellers ingen nød under krigen. Vi hentede selvfølgelig de oligatoriske rationeringsmærker på kommunekontoret, og da børnene ikke drak kaffe, havde jeg til tider få mærker til rest, som kunne bruges som gave i en snæver vending.

En overgang havde jeg så rigeligt med rationeringsmærker, at jeg til et sølvbryllup i stedet for den traditionelle gave købte et telegram og klæbede diverse sukker- og kaffemærker ind i det. Sammen med en stor buket blomster (der jo heldigvis ikke var rationeret) vakte gaven stor lykke.

Rationeringen fortsatte indtil 30. september 1952, hvor de sidste rationeringsmærker - det var bl.a. kaffe- og sukkermærkerne - forsvandt.

Ansættelse i Brugsen

I 1969 blev jeg ansat i Brugsen på Kongevej i Viby. Det var en arbejdsplads med en vis hygge, hvor hele Viby mødtes, men det hele var ved at blive for småt, og allerede året efter var jeg med til at flytte ind i de nye lokaler i Viby Centret, hvor butikken samtidig blev døbt om til Kvickly. Her arbejdede jeg som fastansat frem til 1981, men fortsatte dog til 1984 som vikar i butikken, hvor jeg mest var i tobaks- og spiritusafdelingen.

Nu er der jo ikke mere nogen Kvicklyforretning i Vibycentret, og jeg savner at komme på min gamle arbejdsplads. Det var en skrækkelig dag, da jeg hørte, at den skulle nedlægges.

Som gammel FDB-arbejder får jeg stadig procenter på mine indkøb i Brugsen. Det er da udmærket, men nu må jeg bare lænere væk for at handle i en Brugs, og det kan da godt være lidt besværligt, når ben-tøjet ikke er som det har været, men det gør jeg nu gerne, for jeg vil altid støtte det FDB, som har været så stor en del af min tilværelse.

EFTERLYSNINGER..!

Er der mon nogen af læserne, der i gemmerne har et fotografi magen til dette?
Eller kender nogle af personerne?

P.S.: Det er nu 100 år siden, Forsamlingshuset/Kroen blev bygget i Viby.
Men i arkivet mangler der billeder af den gamle bygning fra før, den i 30'erne blev ombygget til Hotel Viby.

Jørgen Bitsch

Alderslyst - en forstad til en forstad

I min barndom og tidlige ungdom (1930-50) boede jeg i Alderslyst på Vestre Kongevej 51 i Villa Stenbo.

Det egentlige Alderslyst udgjordes af vejene Solbakkevej, Solbjergvej, Solvangsvej, halvdelen af Monradsvej og en lille del af Vestre Kongevej samt Højdevej.

Syd for Højdevej lå Lille Ravnsbjerg og Ravnsbjerg Bakke, og fra Monradsvej og hen mod Viby lå Dahls Gartneri overfor det gamle mejeri, som efter at have heddet Grindstedværket senere blev begyndelsen på det, vi i dag kender som Danisco.

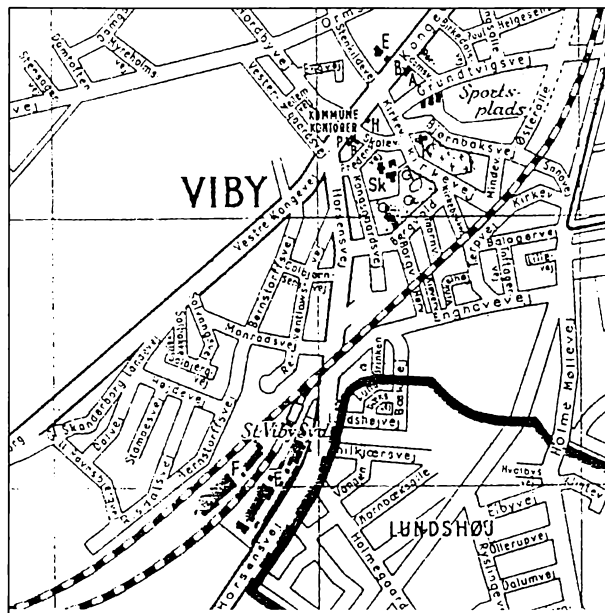
Arbejderkvarter

Alderslyst var et arbejderkvarter og et villa-kvarter. Langt de fleste af husene var beboet af familier, hvor faderen arbejdede på FDBs Fabrikker, "på Banen" eller "på Møllen", medens de fleste af vi børn var så heldige at have vores mor lige ved hånden, når vi kom hjem fra skole og leg.

Og leget, det blev der. Dette var verdens navle, skulle det vise sig det meste af et århundrede senere. Vore legepladser var nemlig netop de tre steder, som verdenspressen har vist stor interesse for:

1. På den anden side af den oprindelige Vestre Kongevej blev der i sin tid anlagt en ny vej, hovedvej A10, i dag Skanderborgvej. Herfra og helt over til Høskoven var der dengang kun marker. I dag har Morgenavisen Jyllands-Posten til huse her.

2. Længere op mod Ravnsbjerg Bakke, hvor vi stod på ski hver vinter, og hvor vi

Vestre Kongevej til venstre - A10 til højre med Jyllands-Posten i baggrunden. Foto i privateje.

om sommeren legede Tarzan i den lille skov overfor, ligger i dag mejerikoncernen Arlas hovedkvarter.

3. Grusgraven, en stor knold med vandfyldte udgravninger, stejle skråninger, krat med tjørne og en fantastisk udsigt over Viby og Århus. En ideel legeplads. Her byggede den verdenskendte opfinder Karl Krøyer en stor flot kontorejendom.

Som et kuriosum kan jeg nævne, at min yngste datter og hendes mand bebor i dag Karl Krøyers hus fra 1916 på Marselisvej i Århus.

Købmandsforretningen efter et maleri i Lis' hjem.

Foto i privateje.

Rutebilendestation

Alderslyst var endestation, eller vel nærmest udgangsstation for Ras.Jensens rutebiler fra Viby til Århus, burde vel rettelig have været Alderslyst-Århus o/Viby. Holdeplads ved kvarterets eneste købmand, op ad Monradsvej, ned ad Horsensvej til Kongevej og direkte ind til Rutebilstationen uden svinkeærinder undervejs.

Rutebilerne havde garager ud mod Solvangsvej, og rutebilejeren boede i Alderslysts største og smukkeste villa på Monradsvej 4, men på samme store grund som rutebilgaragerne. I dag ligger her rækkehuse.

Jeg husker endnu Ras. Jensens imponerende privatbil - en bordeaux-rød Plymouth, formentlig årgang 1936, med indkapslet reservehjul på trinbrættet og hvide sider på dækkene.

Legekammerater

Hvem var der så at lege med i 1930'erne? Jeg husker bl.a. Helge Clausen, Monrads-

vej 7, Svend Poulsen, Solbakkevej 5, Erling Villefrance Sørensen, Solvangsvej 6, Birger Black, Preben Strand og Preben Vissing, alle fra Solbjergvej samt Per Søgaard fra Vestre Kongevej 45.

Købmanden i Alderslyst hed Lauren Kirkegaard, og hans butik lå på Vestre Kongevej 41 ved opkørslen til Monradsvej og Solbakkevej.

Købmandsbutikken med beboelse og tilhørende benzinstandere er for længst revet ned.

Købmanden havde en søn, Bent, og en lidt ældre datter, Lis. Bent er desværre død for flere år siden. Han og jeg var også en del sammen i vores fælles københavnertid sidst i 50erne og begyndelsen af 60erne.

Lis lever endnu i bedste velgående og bor i dag på Vegavej i Fredensvang. Jeg har haft fornøjelsen at være sammen med hende nogle gange, da vi for et par år siden fortalte om besættelsestiden på Alderslyst til forfatteren Jørgen Bang Clausen, der er søn af den tidligere sognerådsformand Gunnar Clausen.

Forfatteren har i en af sine bøger omtalt Vestre Kongevej 43, hvor der var et mejeriudsalg bestyret af Valborg Rasmussen, kaldet Vaps, som levede sammen med en ung mand, som vi knægte kaldte Tarzan.

Vaps arbejdede forøvrigt i stor udstrækning for modstandsbevægelsen under krigen.

Udsigt fra grusgraven mod Viby 1946. Foto i privateje.

Lokale skønheder

Et tidsbillede af de lokale skønheder i sidste halvdel af 30'erne er her vist på hjørnet af Højdevej og Vestre Kongevej. Selv sidder jeg i midten med lyst sommerhår. Stående fra venstre ses Oda Jensen, Ester Jensen og Edith Jensen. Siddende fra venstre er det Bitten Sørensen, Jutta Christensen, mig selv og Ingrid Christensen med Ole Erik Jensen (min fætter) på skødet.

Skolegang

Skolegangen dengang i 30'erne og 40'erne foregik på samme måde som den foregik for børnene i Viby: de første seks år samlet (udelt) grundskole, hvis ikke man blev oversidder. Derefter vel omkring 15-20% fra hver årgang til Rosenvangskolens Realafdeling i fire år, afsluttende med den gode gamle præliminæreksamen.

Hvis der er unge mennesker, der læser dette, kan jeg sige, at man skulle opgive fire års pensum til eksamen, enkeltmands. Der var ikke noget, der hed gruppeeksamen.

Byens sødeste pige

Efter eksamen i 1946 drog jeg til nærmeste købstad for at finde byens sødeste og mest naturlige pige.

Hende fandt jeg da også, selvom det var på en tid, hvor man ikke kysser samme dag, man spidser munden - der gik tre uge inden vore læber mødtes første gang...

Ungdommen i dag vil formentlig have

Foto i privateje.

svært ved at sætte sig ind i datidens forhold. Men efter at min udvalgte havde retledt og opdraget på mig i fem år, blev vi gift. Den dag i dag har vi delt bord og seng i 55 år.

Foto i privateje.

4.Rb 1946.

Forreste række f.v.:
Inge Christensen, Dagmar Mikkelsen, Britta Poulsen, Tove Stenbuch, Aase Bodilsen og Edith Steffensen.

Midterste række:
Klasselærer Jørgen Peder Jensen, Ellen Rodkjær, Kirsten Melby, Ruth Laursen, Ellen Gandrup og Knud Sørensen.

Øverste række:
Ejvind Rodkjær, Jørgen Bitsch, Knud Nielsen og Erling Svane.

Foto i privateje.

4.Rb 2006.

Forreste række:
Dagmar Mikkelsen (i hvidt antræk) og Aase Bodilsen.

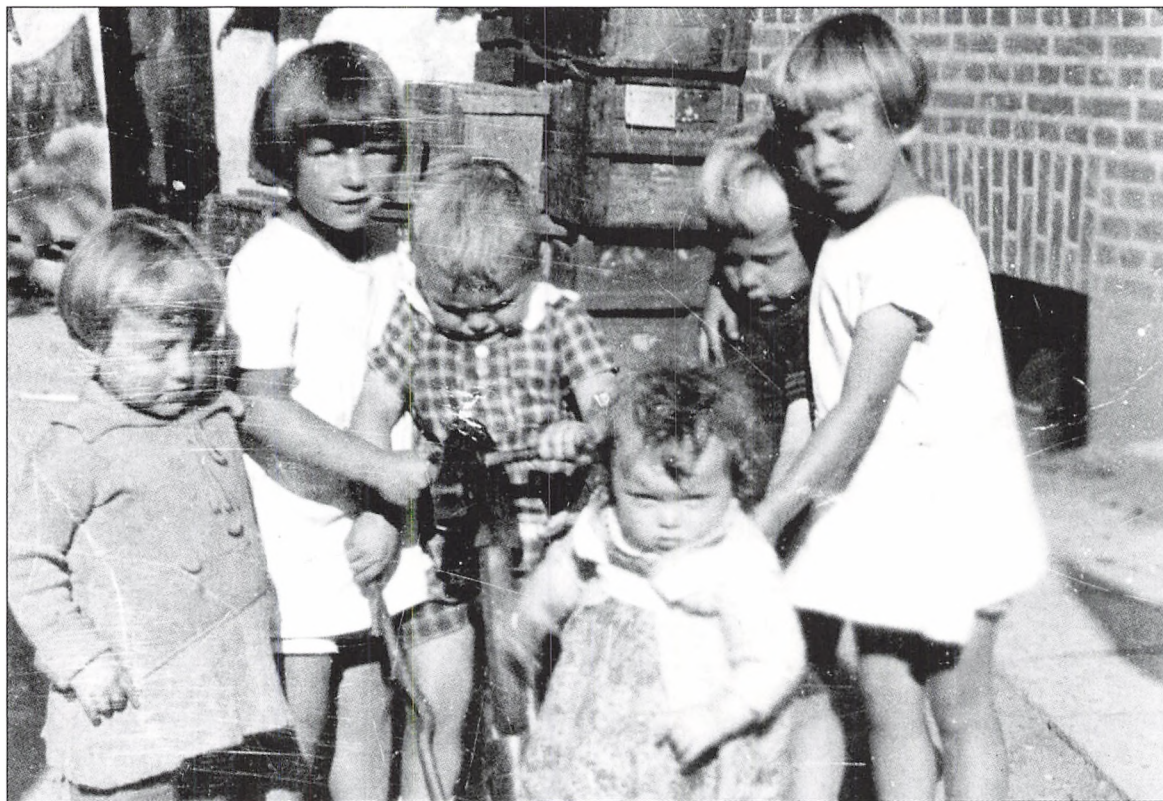
Midterste række:
Ellen Rodkjær, Kirsten Melby, Ellen Gandrup og Knud Sørensen.

Øverste række:
Ejvind Rodkjær, Jørgen Bitsch og Erling Svane.

Til eftertanke

Jeg kan ikke lade være med at tænke på, at på vore legepladser - de jorder, hvor Jyllands-Posten og Arla ligger - kunne kimen være blevet lagt til 3. verdenskrig - på lige fod med skuddet i Sarajevo i 1914...!

DA VI VAR BØRN I VIBY 1926

Nina Albret

Glimt fra en husmors hverdag i efterkrigsårene

Min mand og jeg kom til Viby fra Rudkøbing på Langeland i marts måned 1948. Grunden var hovedsagelig den, at min mand ikke havde noget arbejde, og min bror og svigerinde, der boede i Århus, mente, at det måske var nemmere at få arbejde i en storby.

Da begge børnene nu var i Århus, flyttede mine forældre også herop. De købte sammen med min bror en to-familiers bungalow på Ingemannsvej 3 (nu Chr.X's vej 23) på hjørnet af Ellehammervej.

Familien Kattrup der boede til leje i stueetagen, ventede på en lejlighed i Viby Andels Boligforening, som ville bygge nogle boligblokke på Øster Allé (her fik min far arbejde som murerarbejdsmand).

De første lejligheder stod færdige 1. marts 1949, hvor Kattrups så kunne flytte ind, og mine forældre overtage stueetagen i huset.

Fra marts 1948 til marts 1949 boede vi således fire familier i dette hus. Kattrups i stueetagen bestod af fire personer. Mine

forældre og min bror og svigerinde havde hver en stue på førstesalen, og min mand og jeg havde soveværelset.

Mine forældre havde deres senge i kælderen, hvor der også var badeværelse med kar med løvefødder.

Vi seks personer fra vores familie havde naturligvis fælles husholdning.

Husets eneste toilet (til 10 personer) var på reposen mellem stue og 1. sal.

Således så boligsituationen ud for tilflyttere i Viby i 1948.

Foto i privateje.

Chr. X's Vej 23, 1948.

Familieforøgelse - ny lejlighed

Det blev vores store held, at Kattrup stadig boede der. Han var ansat ved Toldvæsenet, og han hjalp min mand til en stilling i pakhuset på Toldkammeret. Lykkelige var vi - tænk en fast stilling med fast løn!

Vi var ved sognerådsformanden flere gange for at få en lejlighed, og sommeren 1948 blev familien udvidet til tre, idet vi fik vores datter, Jytte. Nu skulle der også være plads til en barneseng i vores lille etværelses lejlighed.

Endelig 1. april 1949 blev vi tilbudt en lejlighed ved Høskoven. En toværelses med én varmekilde - en kakkelovn i stuen.

Nu fik vi vores eget, og spisestuen, som vi havde købt for 1.600 kr. i 1947 (min mands årsløn som tjenestekarl på landet) kunne nu rigtig komme til sin ret.

Lejligheden var i en bygning med fire lejemaal, og bagved var der et hus, som indeholdt vaskehus og brændselsrum.

Når jeg vaskede, hvilket var almindeligt en gang om måneden, blev tøjet lagt i blød dagen før i store zinkbaljer, og næste morgen kunne jeg så gå i gang med at vaske tøjet på vaskebræt. Om vinteren var der ofte is på vandet i baljerne, så dette kunne godt være en kold fornøjelse.

Stadig vareknaphed

Det var stadig småt med varer efter krigen, men jeg fik da købt en lænestol med be-

Jytte og hendes faster Lise. Bagved sidder jeg.

træk af en blanding af stof og papir hos tapet- og farvehandler Jensen på Kongevej. Stolen kostede den nette sum af 50 kr.

Rationeringsmærker havde vi stadig til køb af bl.a. kød, og der var knaphed på alt. Det var noget andet end i vore dage, hvor butikkerne bugner af varer - frit valg på alle hylder, og så dengang:

Vi havde bl.a. kun to dynebetræk og lagner, hvilket medførte, at vi måtte ligge med tæpper og dyner, som de var, hvis vaske-tøjet ikke nåede at blive tørt.

I den standardpakke, jeg fik, da vi havde fået Jytte, var der bl.a. et frottéhåndklæde. Det var det eneste frottéhåndklæde, jeg havde i mange år.

Varernes beskaffenhed var heller ikke af den bedste kvalitet. Til eksempel kan nævnes, at da vi flyttede til Høskoven, købte jeg stof til gardiner, som min mor syede. Efter første vask var alle blomsterne væk, og i stedet var der små huller.

Foto i privateje.

Ny lejlighed - igen

Foråret 1950 fik vi efter mange henvendelser tilbudt en moderne lejlighed i de nybyggede blokke på Øster Allé. Her flyttede vi ind i en toværelses med badeværelse med siddebadekar og hvide fliser på væggene. Der var også et stort og dejligt spisekøkken med fast bæk - tænk hvad denne bæk kunne rumme. Alt lige fra legetøj til pudsegrej og gamle aviser!

Desuden var der altan, så man kunne nyde den kommende sommer - men hele herligheden kostede altså også 83 kr. pr. måned, og mandens månedsløn var på dette tidspunkt 750 kr.

I blokken overfor var der et moderne vaskeri i kælderen. Her var der fastmurede cementkar til iblødsætning af tøj. Det var en stor lettelse, idet de blot skulle fylde ved at lukke op for vandhanen og tømte blev de ved at hive proppen op. Det var jo noget helt andet end zinkbaljerne, der blev fyldt op ved hjælp af en spand.

Rationering og mange gæster

Kød købte vi stadig "på mærker", så der var af og til grød- eller pandekagedage i løbet af ugen. Hestekød til bøf kunne erhverves "uden mærker", og det kunne vi købe hos Slagter Hinge i Frederiks Allé.

Det var alligevel svært at få pengene til at slå til, og de første somre på Øster Allé havde vi ofte gæster. Min mand havde mange søskende, der alle kom fra Sjælland, så det var tit i flere dage, der skulle

"gæstemad" på bordet. En af mine svigerinder foreslog, at jeg købte nyrer, som kunne fås "uden mærker". Jeg købte dem hos slagteren - jeg tror, jeg gav 50 øre for to stk. De blev skåret i strimler og stegt i en gryde og serveret i sovsen og hertil kogte kartofler - det var ikke en ret, jeg ville servere i dag? Middagen blev dog nydt, vi var jo ikke så godt vant.

Godt fund i skraldespanden

Efterhånden kunne vi købe stof i metermål, og min mor var dygtig til at sy, så hun syede kjolerne til Jytte og mig.

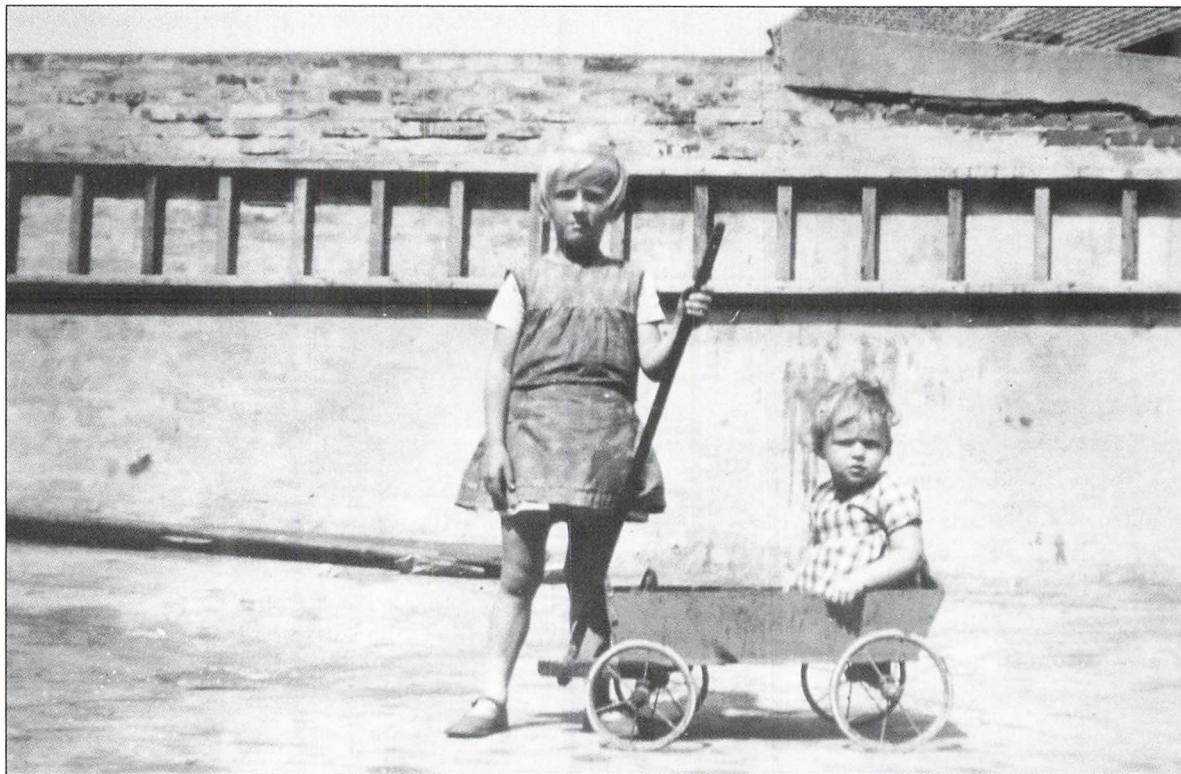
Nogle blev syet om, og andre syet af nyt uldent stof (dog ikke af den bløde kvalitet), men det var jo, hvad man kunne få. Jeg fandt engang en selskabskjole af det fineste stof i skraldespanden. Den blev vasket og syet om til "balkjole" til Jytte.

Drømmen gik i opfyldelse

Vi boede ganske vist nu i en moderne og lys lejlighed, men drømmen om eget hus havde vi stadig. Der blev sparet, hvad spares kunne, og min mand tog alle de nattevagter på havnen, han kunne få til 20 kr. pr. nat, og jeg fik rengøringsjob på Toldkammeret, hvor jeg gjorde kontorer rene for 135 kr. om måneden.

I 1953 købte vi grunden på Junovej, og den 1. dec. 1954 flyttede vi ind i et nyt og dejligt hus, men det er en helt anden historie...

DA VI VAR BØRN I VIBY 1932

Viby Bibliotek 50 år

Jubilæumstale 30. august 2006

ved Chili Turèll alias Inge Margrete Svendsen

Her i denne sal, hvor min far og mor utallige gange har budt velkommen til aftenens foredragsholder eller selv holdt foredrag, har jeg i dag fornøjelsen af at byde velkommen til en rundtur i mit barndoms bibliotek, til et indblik, et indklip i Viby Biblioteks barndom i 1950'erne, dengang det hed Viby Folkebibliotek.

Når jeg står her, kan jeg igen fornemme stemningen fra dengang, høre mine forældres glade stemmer, den forventningsfulde summen i salen. Den pludseligt opståede stilhed når loftslyset blev dæmpet og aftenens gæst gik på talerstolen, den tyste hvilsken på stolerækkerne...

I dag kan Viby Bibliotek fejre sit 50 års jubilæum. I dag for 50 år siden blev Viby Folkebibliotek indviet. I dag for 50 år siden var jeg med til indvielsen som datter af bibliotekarparret Erik og Marie Svendsen. I dag er det blevet min fornemme opgave at holde jubilæumstalen. Det kan vel ikke komme bag på nogen, at netop denne op-

gave har sat ganske særlige svingninger i gang i mig. Jeg har måttet gå dybt ned i min livshistorie, i min familiehistorie, måttet sortere i de mange billeder, som begyndte at myldre op fra erindringens fjerne rum og lade mig inspirere af dufte og lyde, som knyttede sig til de flimrende billeder. Det at erindre er som at se en gammel smalfilm med lidt hoppende og dansende billeder på en knitrende celluloidstrimmel på erindringens indre filmlærred.

Et gammelt visdomsord siger: 'At mindes er en måde at mødes på'. Jeg har i erindringens rum igen mødt mine forældre lyslevende, set dem bevæge sig rundt mellem bibliotekets hylder, set dem dybt begravet i arbejde på deres respektive kontorer, igen hørt den evige klappen af skrivemaskiner, lyden af ringende telefoner, igen mødt mig selv som barn, igen selv opholdt mig i bibliotekets for mig eventyrlige verden.

Mine forældre døde begge for henholdsvis 18 år og 25 år siden. Viby Folkebibliotek levede naturligvis videre, men for mig betød det afslutningen på en vigtig epoke i mit liv... indtil i dag. Skæbnens uransagelige veje har ført mig hertil igen, skæbnen har pålagt mig at dele ud af mine erindringer for således at bidrage til en større forståelse for Viby Biblioteks historie.

Allerførst en kort introduktion til mine forældre. Hvem var de, og hvad havde de med sig?

Min mor, Marie Rasmussen, blev født i Vrå i Vendsyssel, men voksede op på Bælum Højskole i Østhimmerland, hvor hendes far, Valdemar Rasmussen, var højskoleforstander. Hun er således opvokset i højskolens fællesskab, i den frie tros og tankes højborg med fællessang, folkedans og masser af inspiration for den bogligt og sprogligt begavede Marie.

Min far, Erik Svendsen, er født på Lolland, men opvokset i København. Han kom fra et indremissionsk hjem. Som ung mand blev han optaget af tidens kulturradikale strømninger, af Poul Henningsen, K.E. Løgstrup og jazzmusikken.

Mine forældre mødes på Biblioteksskolen i København og får deres første barn, min storebror Ole Norman.

I 1947 knyttes de begge til Hjørring Bibliotek, min mor som børnebibliotekar. I Hjørring kommer jeg til verden.

I 1950 flytter mine forældre til Esbjerg, hvor de har fået ansættelse på biblioteket, og min lillebror Jan Henrik bliver født.

Og så i 1955 flytter familien til Viby J, hvor min far har fået stillingen som overbibliotekar på det nybyggede bibliotek og – naturligvis - ansætter min mor som ledende børnebibliotekar.

Herfra min verden går og herfra udspringer de følgende erindringsbilleder fra min barndoms billedbog:

Biblioteket var en del af nybyggeriet Stenkildeparken, som omfattede en række lave

beboelsesejendomme, politistationen og biblioteket. Bundet sammen af grønne arealer og gårde med legehuse og tørrestativer. Et lyst og børnevenligt og, i al beskedenhed, rummeligt miljø. Her flyttede vi ind i en lille tre-værelses lejlighed.

Biblioteket blev min foretrukne legeplads, mit fritidshjem - set i erindringens spejl blev biblioteket mit livs første universitet, mit barneuniversitet. Her blev mit barneunivers dannet.

Biblioteket rummede flere vidt forskellige inspirationer for lille Inge Margrete, som jeg dengang hed.

Der var børnebiblioteket, voksenbiblioteket, der var udlånet, der var magasinet i kælderen og sidst, men ikke mindst fore-

dragssalen, som også lå i kælderen. Jeg blev tidligt fanget ind af bogens verden, slugte og sugede til mig af alle de fantastiske eventyr og fortællinger, jeg havde lige for hånden. Jeg blev en flittig læsehest.

Lad mig tage jer med på en rundtur i biblioteket, som det var dengang.

Børnebiblioteket var et eventyrland, ganske enkelt, hylderne bugnede af spændende titler i farvestrålende omslag. Min mor læste ofte en historie højt, der var højtlesningstime, og vi børn kunne sidde og tegne imens ved små borde. Der var børnetegninger ophængt overalt vekslende med skiftende udstillinger af børnebogsillustrationer. Tøjdyr og fantasifulde papirklip hoppede rundt på hylderne. Til mine ynd-

*Viby Bibliotek
1956.*

lingsbørnebøger hørte Laura Ingalls Wilders ungdomsserier 'Det lille hus på prærien', Grimms fascinerende og frygtindgydende eventyr samt Astrid Lindgrens 'Pippi Langstrømpe' og 'Mio min Mio'. Her var masser af næring for barnets åbne sind.

Så var der udlånet. Den firkantede skranke var det pulserende mødested for alle hushets aktiviteter. Her foregik aflevering og udlån ofte med en tilhørende snak om, hvad man lige havde læst eller glædede sig til at skulle læse, her blev folk rådgivet og vejledt. Her faldt hviskende betroelser hen over skranken... Ja, bibliotekaren var såmænd også en slags sjælesørger.

Jeg fik lov til at stemple ud med gummistempel og stempelpude og påføre navn og afleveringsdato på kartotekskort med blyant, eller også hang jeg bare rundt og lyttede til snakken, bladrede i kartoteksskufferne, drømte mig væk i de mange titler. Verden blev ufattelig stor.

Jeg fik tjansen som bogopsætter, rullede rundt med den tunge vogn fra hylde til hylde, fik på den måde nærkontakt med alle de mange titler, først i børne- og ungdomsafdelingen, senere i voksenafdelingen. Jobbet som bogopsætter, tænker jeg i dag, var den direkte, fysiske adgang til bogens forunderlige og mangfoldige verden, den direkte adgang til udbuddet af forfattere, titler, genrer, både skøn- og faglitterære.

Jeg bladrede og pluklæste på turene rundt med vognen og fik på den måde i ro og mag samlet mig et vist overblik.

Jeg tror ikke, jeg har været en særlig effektiv bogopsætter, det tog vel sin tid med al den bladren, men der var tid nok dengang, alting skulle ikke gå så hurtigt.

I magasinet i kælderens befandt sig de bøger, som ikke fik lov at stå på hylderne. De gjaldt for at være underlødige eller pornografiske. Det fortæller noget om tidsånden i 1950'erne. Det drejede sig om Henry Millers dybt erotiske bøger, Agnar Mykles opsigtsvækkende 'Sangen om den røde rubin'... men så sandelig også om Morten Korch. Jeg tilbragte timer dernede fordybet i den forbudte litteratur.

Det der med underlødige var jo noget sjovt noget. I mit hjem var tegneserier

*Biblioteksudvalg og bibliotekarer 1956:
Hans Christiansen, Erik Svendsen, A. Kjersgaard
Hansen, N.P. Knudsen, Poul Andreasen, Benny
Jacobsen og Marie Svendsen.*

bandlyst. Til nød kunne Anders And accepteres, men de illustrerede klassikere var ikke velkommen lektur. Mine forældre betragtede den slags som forfladigende og poppet. Der skulle læses gode bøger og dermed basta. Tiderne skifter, i dag har tegneserien høj status også som dannelsesbærende læsning. Tænk bare på Tintin.

Vi går videre til foredragssalen. I 'salen', som den i daglig tale kaldtes, var der løbende masser af spændende aktiviteter. Der var naturligvis foredrag, men også filmforevisninger, koncerter, teaterforestillinger og kaffekomsammen. Der blev afholdt fester med dans og musik. Her forefandt talerstol, kukkassescene, klaver, filmforevisningsapparat. Det er ikke for meget at sige, at biblioteket var et levende kulturhus. Mine forældre var altid på stikkerne efter bibliotekets lukketid, så gik det jo løs i 'salen'. De forbandt sig med det litterære og intellektuelle miljø i Aarhus og omegn, med forfattere, forskere og filosoffer.

Lad mig nævne børnebogsforfatter Sigrud Thomsen, forfatter og dramatiker Ebba Torstenson, forfatter Jacob Bech Nygård, litteraturprofessor Sven Møller Kristensen, som tillige var dramatiker og sangskriver, professor K. E. Løgstrup, professor Adolf Stender-Petersen, filolog og oversætter af russisk litteratur. Alle disse og mange andre var tilknyttet mine forældres virke på biblioteket. Samtidens kloge hoveder satte

deres markante aftryk på mine forældres livsværk og var med til at gøre Viby Folkebibliotek til et dynamisk mødested for kultur og åndsliv.

I foredragssalen havde jeg mine største oplevelser, her fik jeg nemlig lov til at lege med teatrets sprog og virkemidler på den lille kukkassescene. Det var sådan, at jeg i weekenderne, hvor biblioteket normalt holdt lukket, fik lov til sammen med mine kammerater at bruge scenen med det farvestrålende rampelys, det kongebå for-tæppe, projektørerne i loftet og de to faste kulisser: dagligstuen og skoven. Vi mørklagde salen, de sorte mørklægningsgardiner blev rullet ned, vi tændte de magiske lamper og riggede en scene til. Vi klædte os ud og sminkede os, og så gik vi bare i gang. I timevis improviserede og legede vi vore fantasifulde historier frem.

Efterhånden spillede jeg med i rigtige teaterstykker for et rigtigt publikum. Med instruktør og sommetider ledsagende orkester bestående af det opretstående klaver, guitar, trommer og andre rytmeinstrumenter. Der var vel en amatørteaterklub for børn. Især husker jeg børnemusicalen 'Prinssessen der ikke kunne le' skrevet af Sven Møller Kristensen. Et dramatiseret eventyr med sange tilsat jazzinspirede melodier komponeret af den geniale komponist, Bernhard Christensen, som også hørte til miljøet og var en nær ven af Sven Møller Kristensen.

Bernhardt Christensen var kendt for sit tætte samarbejde med PH og dennes re-
vyer i 1930'erne, Sven Møller Kristensen
for jazzoratoriet 'De 24 timer' og 'Sangen
om Larsen' i Keld Abels berømte skuespil
'Melodien der blev væk'.

Mange, der er her i dag, kender den,
første vers lyder således:

*Der var en sang om en mand, der hed Larsen
det' ham vi møder på gaden hver dag,
og han var temlig uheldig med livet,
som han ellers havde ventet meget af.
Det sku' vær' så godt, og så' det faktisk skidt.*

Men tilbage til 'Prinsessen, der ikke kunne le:

'Hvad man i barndommen nemmer, man
sent i alderdommen glemmer'.

Jeg kan den dag i dag flere af sangene
udenad.

Stykket handler om prinsessen, som ke-
der sig i sit fine slot. Ingen underholdning
morer hende, alt forsøges, men ak, for-
gæves. Til sidst kommer en spillemand
med sin tromme forbi, han får prinsessen
til at danse og synge. Han får prinsessen
til at le og vinder hende og det halve konge-
rige.

Hoffet synger:

*Prinsessen er dårlig igen,
hun keder sig, og hun er sur,
prinsessen har ikke et smil,
hun er trist som en fugl i et bur.*

Hvorfor?

Hvorfor keder hun sig dog?

Hvorfor?

Hvorfor altid utilfreds?

Hvorfor?

Hun har alt, hvad hun skal ha',

hvad skal vi gribe til

hvad skal vi finde på?

Spillemanden sang til prinsessen... som
jeg naturligvis spillede:

Du har to ben,

hvad bru'r du dem til?

Stå på

gå på!

Du har to hænder,

hvad bru'r du dem til?

Se på

se på!

Du har en mund,

hvad bru'r du den til?

Spise, drikke!

Du har et hoved,

hvad bru'r du det til?

Ing'nting, ing'nting!

Spillemanden får prinsessen til at bruge
sine ben til at danse med, sine hænder til
at tromme med, sin mund til at synge med
og sit hoved til at tænke med. Hans medi-
cin mod kedsomheden er at synge og danse
og spille, aktivt at bruge kroppen og stem-
men og hovedet i stedet for at sidde pas-
sivt og lade sig underholde. Stykket er
skrevet i 1958 i fjernsynets barndom.
Også fjernsynet som passiv underholdning
får et ord med på vejen.

Som vi kan se, bærer det lille stykke et opdragende budskab, ligeså relevant i dag som dengang. I dagens Danmark lovgives om at 'Børn skal lege mindst 60 minutter om dagen'! Så langt er vi kommet fra en naturlig, legende tilgang til livet. Den teknologiske udvikling har bænket børnene foran skærmen på bekostning af kropslig aktivitet og spontan, fysisk leg med livets mange muligheder.

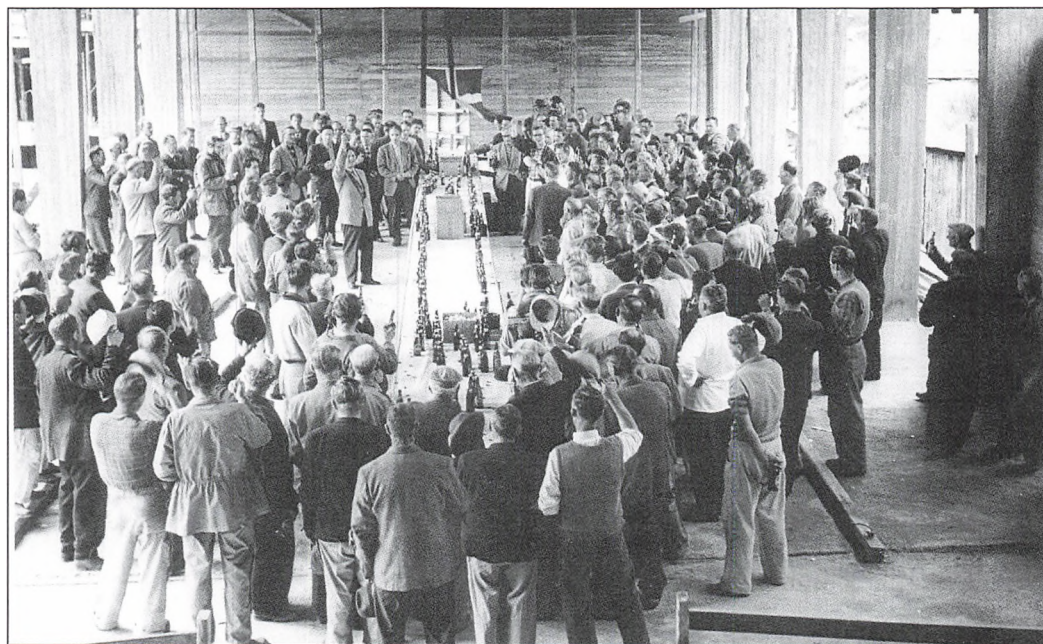
For min mor drejede det sig dengang om at stimulere børnene til at udfolde sig kreativt gennem læsning, tegning, sang og dans. At give børnene adgang til bogens verden med alle dens indsigter og inspirationer til selv at gå ud og undersøge og ud-

forske verden frit og frygtløst. Hendes talerstol var børnelitteraturen.

Hendes mission var at give børnene et kreativt fundament gennem læsning og leg.

Alt det så jeg jo ikke dengang, jeg var barn og en selvfølgelig del af det hele. For mig som spirende teenager var det først og fremmest sjovt. Jeg kedede mig jo ikke som prinsessen, for jeg fik lov til at læse og danse og synge og spille. Kort sagt at udfolde mig.

Min mors mission kan sammenfattes i slutverset i den lille musical. I spillemandens opfordring til prinsessen og til hele hoffet:

*Rejsegilde på
bibliotket 1956.*

*Du har to ben,
så prøv og brug dem!
(prinsessen danser)
Du har to hænder,
prøv og brug dem!
(prinsessen trommer)
Du har en mund,
luk op og brug den!
(prinsessen synger)
Du har et ho'de,
brug forstanden!
(prinsessen ler og vækkes helt til live).*

Jeg spillede pludselig hovedroller i flere andre teaterstykker, bl.a. et stykke af den spanske dramatiker Lorca. Jeg må have ydet en overbevisende præstation, for instruktøren Ebba Torstenson udråbte mig som et naturtalent. Så kom jeg på Aarhus Katedralskole og glemte for en tid alt om teater. Men grunden var lagt til min senere vej i livet: Scenens vej.

En sidste erindring fra mit 'barneuniversitet' glider ind på lystavlen: Min fødselsdag, som falder i den mørke novembermåned, og som dengang ofte blev fejret på biblioteket, står lysende klart i min bibliotekerindringsbog. Den begyndte altid med 'chokolade og kager til' i mit hjem, hvorefter vi i samlet flok vandrede over på biblioteket. Far havde arrangeret skattejagt rundt i hele biblioteket. Der var anbragt sedler i bøger, på boghylder, i skuffer, på avislæsesalen, i magasinet, og så

dan jagtede alle vi unger rundt hvinende af fryd og spænding. Når præmien, naturligvis en bog, var overrakt den heldige vinder, sluttede vi altid med en filmforevisning i foredragssalen. Jeg mindes, at 'En verdensomsejling under havet' efter Jules Vernes fantastiske bog var på repertoire mindst syv gange. Mindst!

Foredragssalen blev i mange år en gang om ugen brugt af Viby Fritidsklub. Det er også værd at nævne. Unge, lokale musikere fik lov at prøve sig af med publikum. Her trådte blandt andre min klasse- og legeskammerat Flemming Bamse Jørgensen sine musikalske barnesko med sit første pigtrådsband. Jeg tror, det af og til gik vildt til. Husk på, vi var i begyndelsen af 1960'erne med en ny ungdomskultur i fremmarch, med blomsterbørn og Beatles og Rolling Stones som ikoner og foregangsfigurer. Det var en blomstrende, dynamisk og nyskabende periode på Viby Folkebibliotek såvel som ude i den store verden.

Når jeg senere i livet har reflekteret over mine forældres virke på Viby Folkebibliotek, er det blevet klart for mig, at de med deres ildhu og engagement var forud for deres tid.

Lad mig først nævne min mors indsats. Hun var lidenskabeligt optaget af at synliggøre børnebogen som fuldt lige så vægtig og vigtig som voksenlitteraturen, børne-

litteraturen, som på dette tidspunkt ikke fyldte meget hverken på hylderne eller i budgettet. Den havde en klar andenrangsstatus. Jeg ved, der måtte kæmpes for hver krone til nye tiltag. Marie Svendsen skabte sammen med børnebogsforfatteren Sigrud Thomsen 'Ordblindesamlingen', 'O-samlingen', bøger med stor skrifttype specielt beregnet for ordblinde børn. I dag betegnes de som magnaprintbøger. Også dette var et udtryk for hendes kreativitet og engagement i børns boglige dannelse. Børn over hele landet med læsevanskeligheder fik via samlingen på Viby Folkebibliotek hjælp til læsefærdigheden.

Marie Svendsen var dybt engageret i forskning på eventyrlitteraturens område, hvor hun deltog med debatindlæg i aviser

og fagtidsskrifter. Hun var en ivrig fortaler for børnebogsillustrationen som en ligeværdig kunstart til den skrevne historie. Illustrationen, som dengang blev betragtet som blot et vedhæng, som i mange tilfælde end ikke blev krediteret i den færdige bog endsige omfattet af royalty ved udlån i bibliotekerne. Der var nok at tage fat på, og Marie Svendsen tog fat. Midt i det hele fandt hun tid til fra svensk at oversætte Tove Janssons eventyrlige bøger om Mumitrolden, det blev til syv titler. På den måde gav hun sit bidrag til, at der kom flere gode børnebøger på hylderne. I en alder af 50+ tog hun tillige en universitetsuddannelse i sammenlignende litteratur.

Min mor var, for sin tid, en foregangskvinde, en selverhvervende kvinde med

*Skranke og
voksenafdeling
1956.*

både topkarriere, mand og børn. Min mor, Marie Svendsen, var en pioner, en frontløber.

Min far havde som leder af biblioteket det overordnede ansvar for, at hele huset kørte rundt. Også han var en ildsjæl med en stor rummelighed og et elskeligt væsen. Han formåede at skabe et unikt kulturhus, som også bød på jordnære aktiviteter som studiekredse i peddigrør og skakspil. På alle planer servicerede han byens borgere og havde altid tid til en god snak.

Min far var pioner på lydbogsområdet, som dengang ikke eksisterede. Han begyndte i sin sparsomme fritid at indlæse bøger på bånd, som blev gjort tilgængelige for udlån. Han talte et fornemt rigsdansk, som han gjorde sig megen umage med at praktisere.

Det talte ord var for ham en hjertesag, og han elskede at holde foredrag fremført på et formfuldendt dansk. Min far gik i forvejen med lydbogen i Danmark.

Fagligt var mine forældre som siamesiske tvillinger. Hvor den ene holdt op, fortsatte den anden og omvendt, de supplerede og inspirerede hinanden. Biblioteket var ikke et ni-til-fire-job, de tog arbejdet med hjem, og den faglige snak fortsatte ved spisebordet om aftenen. De var som én krop, ét åndedræt. Når min mor skrev sine artikler og indlæg i hånden, renskrev min far dem på maskine. Og sådan samarbejdede de på alle planer. Arbejdet var deres liv, deres liv var arbejdet.

Det var en blomstrende epoke i Vibys historie med biblioteket som det dynamiske omdrejningspunkt. Det var en tid, hvor alle kræfter forenede sig i bestræbelse for at løfte det lille samfund ind i en ny tidsalder.

Mine forældre oplevede i deres sidste år på biblioteket en del modgang. Efter kommunesammenlægningen i 1970 blev deres bevægelsesfrihed kraftigt beskåret, idet alle beslutninger nu skulle ind over politikerne i Aarhus. O-samlingen blev overført til Hovedbiblioteket i Aarhus.

Mine forældre kastede sig indigneret ud i en intens politik, rasende og skuffede over at deres hjertebarn blev taget fra dem. Deres selvbestemmelse blev beskåret.

Systemskifte med indskrænkninger og uvelkommen indblanding i bibliotekets virke satte sit dybe præg på det oprindeligt glade og frie flow, mine forældre arbejdede i. Det er beklageligt, men desværre ikke usædvanligt set i det lange perspektiv. Frontløbere vil til enhver tid næsten uvægerligt få på puklen i deres samtid, de bliver sjældent modtaget og forstået tilfulde, sjældent værdsat og hyldet efter fortjeneste.

Mindre visionære kværunter og kontrollanter står altid parat til at gribe ind med restriktioner i Jantelovens navn. Det er næsten en naturlov. Frontløbere, lyskastere vil altid være en torn i øjet på dele af det bestående system, af den bestående

samfundsorden, som jo netop arbejder på med hård hånd at holde fast ved det bestående.

Lad mig slutte, hvor jeg begyndte: I det lyse og glædesfyldte erindringsbillede. Jeg voksede op på Viby Folkebibliotek, jeg fik en dyrebar gave med mig i mit liv.

I dag forstår jeg tilfulde, hvor vigtigt det er, hvad vi mennesker får med os i de første barndomsår. Vi kan selvfølgelig først se det i bakspejlet, for sådan er det jo her i livet. Som Søren Kierkegaard skriver: 'Livet leves forlæns, men forstås baglæns'.

Essensen af vor livshistorie træder ad åre så tydeligt frem, vi forstår ad åre, hvad der egentlig er vore byggesten, vort livsfunda-

ment. Det tager sin tid at blive bevidst om 'det egentlige' i livet. Ofte bliver vi først i stand til at se 'det egentlige', når vi dykker ned i erindringens rum og samler de væsentlige brikker til det puslespil, som udgør enhvers liv.

I dag kan jeg se tilbage på Viby Folkebibliotek som mit ultimative dannelsessted. Jeg fik litteraturen, musikken, den klassiske og, især takket være min far, jazzmusikken, jeg fik sangen og klaverspillet, jeg fik teatret.

Jeg kom aldrig til at tale århusiansk, og så takket være min far. Han havde opdaget, at jeg havde sprogøre. Han var efter mig med mine a'er og andre sproglige detaljer. Jeg fik lov til at udfolde mig og suge

Genåbning efter ombygningen 2. januar 1976. Erik Svendsen og (i baggrunden) Marie Svendsen.

til mig af stor viden og indsigt. Jeg føler mig dybt taknemmelig og privilegeret. Alt i alt fik jeg en vidunderlig og underfuld gave til livet, for livet. En uudtømmelig kilde til inspiration i mit liv.

Jeg valgte teatervejen. Teatret, som er fællesnævner for alle de gaver, jeg har modtaget. Teatret, som rummer både ordet, sproget - det skrevne og talte - fortællingen, musikken, sangen den bildende kunst og psykologien.

Teatret skulle i mange år blive min primære platform. Jeg er uddannet på Aarhus Teater, kom til Det Kongelige Teater i København og har siden spillet på mange andre scener. I en periode skrev og opførte jeg mine egne kabaretter – en genre jeg elsker og kendte gennem PHs sange og Erik Knudsens/Finn Saverys epokegørende revykomedie fra 1961, 'Frihed - det bedste guld', i dag en absolut klassiker. Jeg har drevet selvstændig teatervirksomhed og samtidig oparbejdet en litterær foredragsvirksomhed med indbygget oplæsning omfattende bl.a. Herman Bang og Karen Blixen. Nu er også Dan Turèll på mit repertoire.

Lydbogen blev også en del af mit arbejdsliv. I årenes løb har jeg indlæst flere hundrede lydbøger. Jeg har skrevet en enkelt bog, 'Dagbog til min datter' samt bidrag til antologier og diverse artikler. Det skrevne ord er således også en del af mit liv.

Og sådan har mit børneuniversitet med litteratur og teater sat sit dybe præg på

min vej i livet. Jeg har fået en gave og forsøger i al beskedenhed i mit virke at betale lidt tilbage. Det føles godt og meningsfuldt at stå her i dag og på denne måde være med til at hylde mine forældre på det sted, som var deres livsværk. Her fik de mulighed for at udfolde deres evner og engagement og skabe grobund for nye tanker og initiativer til glæde for både børn og voksne fra alle sociale lag i den lille kommune. Deres virke nåede langt ud over det lille lokalsamfund og har utvivlsomt sat sig positivt aftryk på dele af biblioteksvæsenet.

Det er glædeligt at opleve biblioteket i dag vibrere af liv og aktiviteter helt i min mors og fars ånd. De kom til en lille kommune med et beskedent bogsortiment i ligeså beskedne lokaler og skabte et levende forum for litteratur og kultur. Jeg er stolt af dem og glad for at være med til at hylde deres indsats. Tak til mor og far for, hvad jeg fik med mig, tak til Marie og Erik Svendsen, tak til alle de mennesker, som har videreført deres arbejde, tak til afdelingsbibliotekar Jette Sinding Rasmussen, som har inviteret mig til at komme i dag, tak til jer, som er samlet her i dag for at hylde mine forældre og hele den flotte historie, som er fundamentet for, at Viby Bibliotek stadig er et blomstrende forum for litteratur og kultur.

Finn Frisch og Erik Hall

Frisk fra Viby

Denne artikels forfattere er fætre. De har et fælles hold bedsteforældre, Julius og Kristiane Hall, som er Eriks farfar og farmor, Finns morfar og mormor. Familien Halls ældste datter hedder Emmy, hun blev gift med Hans Frisch fra Kongsvang, og det er familien Frisch, følgende historie skal handle om. Den 88-årige Finn fortæller:

Kartoffeltyskere

Familien Frisch, i hvert fald medlemmerne af de ældre generationer, har altid udtalt deres efternavn Frisk. Det må være en fordanskning af et almindeligt tysk navn, og jeg er sikker på, at oprindelsen skal søges syd for grænsen. Vi kan nemlig føre min fars slægt tilbage til en gren af de såkaldte kartoffeltyskere, der har slået sig ned på Hammel-egnen.

Min bedstefar, Martin Frisch, blev udlært smed på godset Frijsenborg, senere flyttede han til Randers og blev gift med 'Møllerens smukke Marie' fra Hobro – jo, det blev hun faktisk kaldt.

De fik syv børn, hvoraf min far, Hans, er

det næstældste, han er født i Randers i 1889.

Martin og Marie var født omkring 1860. De blev ikke særligt gamle, han døde i 1928, hun et par år senere.

Jeg har slået op i Illustreret Dansk Konversationsleksikon, og her kan jeg læse, at kartoffeltyskerne var navnet på de tyske kolonister, der i 1759 indkaldtes til at opdyrke heden på Viborg-egnen, hvor de indførte kartoffeldyrkningen.

Omkring århundredskiftet drog familien Frisch til Århus. Min bedstefar havde fået arbejde som klejnsmed på DSB's centralværksted, i daglig tale kaldet Banen. I starten boede de på Frederiksbjerg, men omkring 1915 byggede de hus i Kongsvang, Haraldsgade 8.

Det var der mange af de ansatte på centralværkstedet, der gjorde, så der har sikkert været en afsmittende effekt.

Desuden fik man eget hus i en rimelig afstand fra byen, og sidst – men ikke mindst – man sparede penge, for skatteprocenten var på det tidspunkt lavere i Viby end i Århus.

Barndom i Viby

Jeg har ikke haft langt til mine bedsteforældre i Kongsvang i de første år af mit liv, for jeg er født i Haraldsgade 18, hvor vi boede til leje hos savskærer Jensen. Det var i 1918. Senere har vi haft adresser adskillige andre steder i Viby, på Edisonsvej, på Rosenvangs Allé og på Kløvervej – dengang kaldet Nyvej – i Terp; det var lige i nærheden af mit andet hold bedsteforældre, der boede på Enghavevej 18.

Senere byggede min mor og far hus på Edisonsvej 22, hvor de blev boende resten af livet. Mens huset blev bygget, det var i 1932, boede vi et halvt år på Rolighedsvej, som i dag hedder Brorsonsvej

Vi var fem børn, her nævnt efter alder: Inger, Finn, Ruth, Inggerda og Bente. De første tre er født mellem 1914 og 1919. De sidste to er efternølere fra henholdsvis 1929 og 1931. Inger døde i 1996, Bente allerede i 1979.

Jeg kom i skole i 1925, og det skulle selvfølgelig være Viby Skole, for på det tidspunkt var der ikke andre skoler i Viby kommune. Her gik jeg de første tre år. Min klasselærer hed frk. Larsen, og jeg havde fru Carlsen til regning.

Fra de første skoleår husker jeg bedst, at der var kæft, trit og retning. Vi havde en dejlig stor skolegård, og når frikvarteret var forbi, stillede vi klassevis op på række.

Haraldsgade 18 i Kongsvang. Billedet er fra 1918, og det er mine farfar og farmor yderst til venstre.

Foto i privateje.

Så skulle der være helt stille, og vi skulle stå ret som nogle små soldater, først derefter fik vi lov at marchere ind til klasserne.

I 1928 blev jeg overflyttet til den nybyggede Rosenvang Skole. Det betød, at jeg fik en langt kortere vej til skole, for vi boede på det tidspunkt på hjørnet af Rosenvangs Allé og H.C. Ørstedsvej på første sal i et hus, som min far havde bygget for rutebilejer Overgaard. Bussen fra Århus havde endestation her i en periode. I kælderen var der en lille butik, hvor min mor havde en grønhandel.

I Rosenvang Skole, som var splinterny og moderne, havde jeg fire gode år, min

klasselærer hed Anna Sørensen, vi var begge to blevet overflyttet samtidig fra Viby. Regnar Petersen var overlærer, i dag siger man vel skoleinspektør, ham kendte jeg også fra Viby Skole, hvor han var meget respekteret.

Jeg blev konfirmeret i 1932, og samme år gik jeg ud af skolen. Der var ikke nogen tvivl om, hvad jeg så skulle give mig til.

Mit liv som murer

Jeg har vist allerede røbet, at min far var murer. Det er der mange af mændene i familien Frisch, der er, og jeg blev en af dem. Jeg tror egentlig ikke, jeg havde no-

2. klasse i Viby Skole opstillet til fotografering i 1927. Lærerinde frk. Larsen ses bagest i midten. Jeg er nr. 3 fra højre i næstøverste række.

Foto i privateje.

get valg. Der blev ikke snakket så meget med børnene dengang om, hvad de havde lyst til.

I hele min læretid boede jeg hos mine forældre i det nybyggede hus på Edisonsvej, de første år var jeg i lære hos min far, men jeg blev udlært hos murermester Mide Pedersen i Viby.

Jeg begyndte som murer, da jeg var 14 år, og jeg blev ved, til jeg var 64. Jeg må have haft lidt eventyrlyst i mine unge dage, for i 1938 rejste jeg til Sverige. Man gik bare ind i sin fagforening og spurgte, hvor de manglede murere i udlandet, og på den måde kom jeg til Norrköping. Det var en fin oplevelse, og lønnen var ganske god.

Så kom krigen. Jeg var tilbage i Danmark, hvor vinteren 1942 var så hård, at der ikke var noget arbejde at få som murer. Jeg gik ned i fagforeningen for at hente min understøttelse, som det var skik og brug, men fik til min forbløffelse at vide, at jeg ingen penge kunne få, fordi jeg var ungarl. Og i øvrigt kunne de sagtens anvise mig arbejde – i Tyskland. Det blev jeg godt sur over, for jeg havde ikke noget ønske om at komme ned til Hitlers Tyskland, men på den måde blev jeg tvunget til at rejse til Kiel, hvor jeg arbejdede med at genopføre bom-bede huse. Jeg slap dog hjem, inden krigen blev rigtig slem.

Efter krigen rejste jeg til Sverige igen.

Huset på hjørnet af Rosenvangs Allé og H.C.Ørstedsvej. En af rutebilejer Overgaards busser ses i baggrunden. I kælderbutikken havde min mor grønhandel.

Foto i privateje.

Det var i 1947, og turen gik endnu engang til Norrköping. Denne gang var der virkelig noget ved at arbejde i Sverige, bytteforholdet mellem svenske og danske kroner var en stor fordel for mig, og man kunne få alle de varer, der stadig var rationeret hjemme i Danmark.

Jeg havde nu været murersvend i en snes år og arbejdet i Danmark, Tyskland og Sverige. Måske skulle jeg tænke på at få min egen forretning.

Medaljer til børnene

Da jeg var 16–17 år, begyndte jeg at lave atletik i Aarhus 1900, jeg dyrkede især løb, men det varede nu ikke ret længe, inden jeg mistede interessen for det. Jeg ved egentlig ikke hvorfor, men det var måske, fordi jeg var kommet til at kende nogle cykelryttere. Jeg begyndte at cykle landevejssløb som 18-årig og fortsatte med det de næste 5–6 år.

Det har sikkert også betydet noget, at der var blevet cyklet på et ret højt niveau af et par medlemmer af familie Frisch. Mine onkler Peter og Christian havde været godt med fremme i den sport, ja, Christian Frisch havde endda drevet det til at blive nordisk mester i landevejscykling.

Så skrap blev jeg aldrig, men jeg må alligevel have fået nogle gode placeringer, for efterhånden vandt jeg en hel del medaljer, som i mange år bare lå i en skuffe og samlede støv.

Min kone og jeg har ingen børn, men så

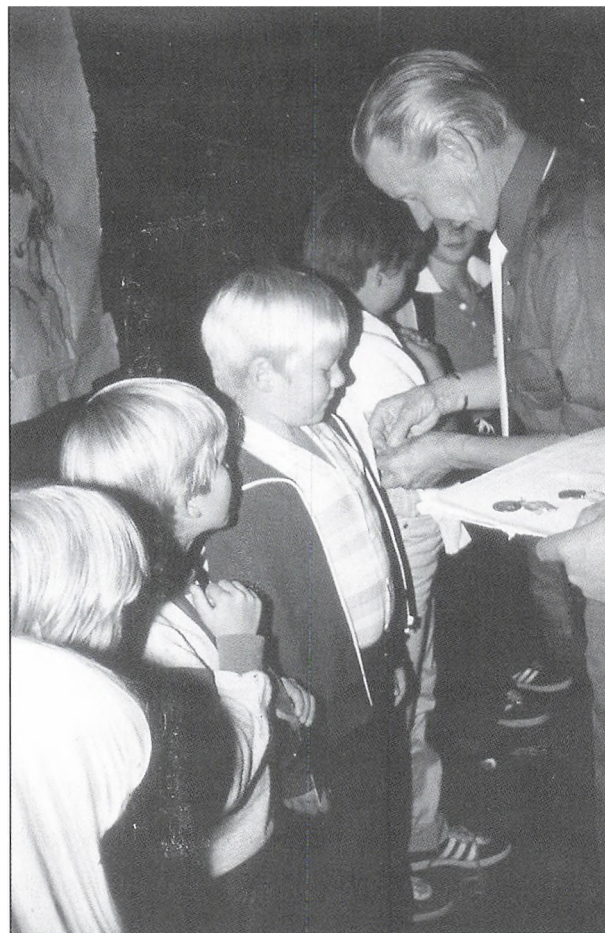

Foto i privateje.

blev det børnene her i kvarteret, der fik glæde af præmierne, for når vi havde vejfest med forskellige konkurrencer for børnene, så blev vinderne belønnet med mine gamle medaljer. Det var de meget stolte af, og jeg kan huske, at der var én, der spurgte, om han også måtte gå med medaljen dagen efter.

Foto fra min tid som svend for murermester Chr. Rohde. Årstallet er 1942 og byggepladsen er Kastanievej. Fra venstre ses Aksel Laustsen, undertegnede, tømrermester Jens Rohde og murerarbejdsmand Orla Jakobsen. Foto i privateje.

Murermester i eget hus

Men nu er jeg vist ved at komme lidt for langt frem, så jeg vender tilbage til begyndelsen af 1950'erne. Jeg havde bygget et hus på Vegavej til min søster Bente, og i min fritid havde jeg bygget det hus på Ørnegårdsvej 19, hvor jeg bor den dag i dag; jeg var blevet gift med Maja Thygesen, og så blev jeg selvstændig murermester. Det blev jeg ved med at være resten af mit arbejdsliv.

Det var jo et lille firma med en murer-svend, en murerarbejdsmand og mig selv,

men jeg har altid haft nok at lave. Jeg har bygget en snes rækkehuse i Skæring, men ellers har det især været i Viby og den gamle Holme-Tranbjerg kommune, jeg har lavet murerarbejde. I starten var det mest villaer i Fredensvang og Skåde, efterhånden fik jeg en del kommunale opgaver, jeg har bl.a. bygget en gård i Holme om til et fritidshjem, og på Tranbjerg skole blev der lavet en tilbygning til skoletandlægen.

Senere blev det mest reparationsarbejder for de mange boligforeninger. Min lille murerforretning blev styret her fra Ørnegårdsvej. Vi havde selvfølgelig også brug for lagerplads til stilladser og materialer, men så lejede vi os ind forskellige steder.

Jeg har boet det meste af mit liv i Viby og har kunnet følge med i, hvordan kommunen har udviklet sig, ja, nu er det hele en del af Århus, men man tænker jo aldrig på området her som Århus. Jeg er glad for mit hus og min have, men desværre er min kone Maja kommet på plejehjem i Holme. Jeg spadserer derop hver dag for at besøge hende og få min middagsmad. Der er ikke meget ved at lave mad, når man er alene.

Som lærling var jeg med til ombygningen af Hotel Viby, det var vist i 1935, og det er nu for længst revet ned. Sådan går det. Jeg var murer i 50 år. Gad vide, hvor mange mursten, jeg har haft i hænderne.

Ejvind Hansen og Steen Juul

KINO *Vibys biograf*

Dan Bo møbler, Skanderborgvej 200. Her kan man se på møbler i dag – men i næsten 30 år var det spænding, dramatik, fart, drømme, romantik, man oplevede her - i KINOs mørke.

Bygningen, dengang Vestre Kongevej 18, blev opført som biograf i 1934 af Otto Melsgaard. I 27 år drev direktør Melsgaard biografen. 286 pladser fordelt på Loge, Parket A og B, forrest de billige pladser med træsæder.

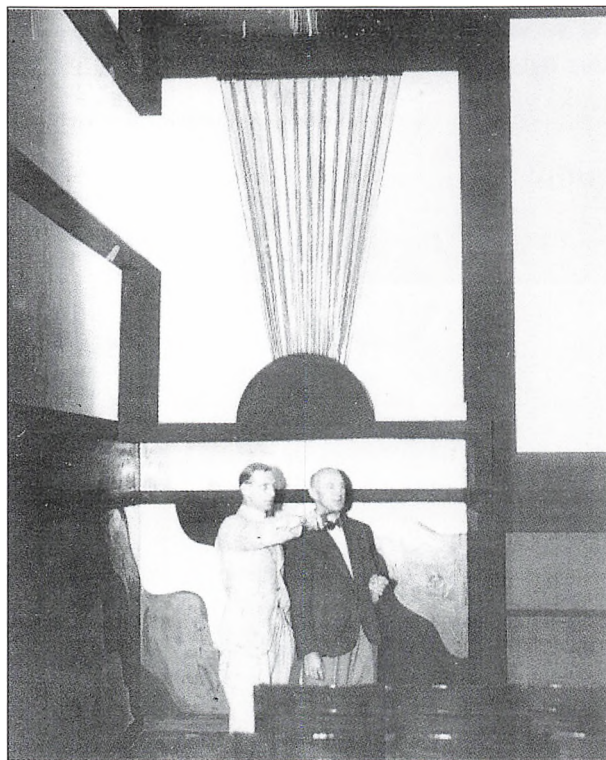
Ved mini-udstillingen om KINO, februar 2006, på Lokalhistorisk Samling var der mange, der fortalte små "KINO-historier". Minder og oplevelser fra dengang. Tilsammen fortæller de meget om KINO og dens betydning for Viby i de knap 30 år, biografen eksisterede.

Læs selv:

Birthe:

Det kostede 35 øre om eftermiddagen. Vi var syv børn hjemme, så det var kun få gange, vi var i Kino. Engang var min far

nede at snakke med Melsgaard. Dengang stod børnene i en flok rundt om indgangsdøren, så dem, der maste, bedst kom ind. Det syntes min far var meget uretfærdigt.

*Kino efter ombygning, juni 1937.
Fabrikant H. Willemoes og direktør Melsgaard.*

Erik:

Køen gik altid ned mod Vestergårdsskolen, fordi Kino-bageren ikke ville have køen foran sin forretning.

Heine:

Vi stod i kø helt ned til kørerne på marken.

John:

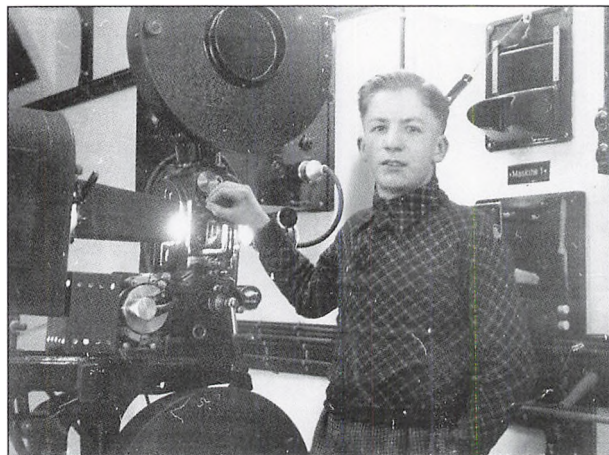
Fra klokken 2 begyndte man at stå i kø til 5-forestillingen. Lang kø til cowboyfilm.

Henrik:

Stå i kø et par timer til børneforestillingen, og så være heldig at få billet lige inden der var udsolgt! Jeg sad altid nede på de første rækker.

Jytte:

En eneste gang lykkedes det mig at stå forrest i køen. Jeg stod lænet op af døren, da

den pludselig blev åbnet, og jeg faldt baglæns ind.

John:

Jeg boede i Hasselager, og jeg løb ned til Kino, når jeg skulle se film. Jeg var ked af, at den forsvandt.

Bente:

Søndag eftermiddag gav vi vist 25 øre for en billet.

Kirsten:

Kino: Søndag, stå i kø for at se film og købe slik!!!

John:

Når vi i frikvarteret smuttede fra Vestergårdsskolen ned til Kino-bageren, skulle vi altid lige se billeder og plakater i Kinos vinduer.

Kirsten:

Når vi gik hjem fra Vestergårdsskolen om mandagen og torsdagen var det dødspændende. Vi skulle nemlig se de nye film – altså de udstillede billeder fra filmene.

Thorkild:

Verner med kasketten var efter os, når forbudt for børn film krævede lange bukser.

"Chokoladedrengen" Christian i operatørrummet.

Christian:

I de to vinduer på hver side af indgangsdøren var der udstilling (plakater og billeder fra filmene). Til højre for indgangen var der garderobe. Inde i foyeren var der billetsalg og slikbod. I kælderens var der toilet.

Erik:

Mandag og fredag fik Kino nye film.

Birgit:

Vi skulle i Kino. På cykel kørte vi ned af Horsens Landevej. Så sprang min kæde af. Jeg prøvede at bremse med foden mod forhjulet. Min fod så ud ... Jeg kom ikke i Kino den dag.

Bente:

Jeg havde fået lov af mor til at gå i Kino og se "Driver dug, falder regn", men Verner, der tog mod billetter, ville ikke slippe os ind. Vi var ikke gamle nok.

Men en anden aften tog mor mig med over for at se filmen, så var det i orden!

Bente:

Da jeg blev inviteret i Kino første gang, så vi en Morten Koch film. Han havde set den før, så det var for at gå i biffen med mig, ikke for at se filmen!

Christian:

I operatørrummet var et diasapparat til reklamer og to filmfremvisere. En klap

kunne åbnes ind til salen. Når der skulle skiftes film midt under fremvisningen, kiggede man ind i hullet. På den udløbende film kom der mod slutningen nogle pletter - tre - to - én. Ved én skulle den anden maskine startes.

Filmfremviserne havde kulbuelys. Efterhånden blev kullet brændt væk, og afstanden mellem kulstængerne blev for stor. Afstanden kunne reguleres ved en skrue bag på lysdelen.

Når operatøren kiggede op på det hvide loft, kunne han tydeligt se skyggen fra kulbuelysets kul – og bedømme, hvor-når kulstængerne igen skulle skrues tæt-tere på hinanden.

Christian:

Den første operatør var kaffehandler Wilhelmens, der boede overfor. Ved siden af nuværende "Parasol".

Når filmen var sprunget og den var splejset, lå der små filmstrimler tilbage. Min fætter hjalp til i Kino, og sommetider havde han nogle af de spændende filmstumper med hjem.

Erik:

Inden filmen var der faste reklamer, lysbilleder og en kort forfilm f.eks. en Disney Anders And. Selve filmen varede ca.1 time.

Børge:

Vi så Kinos allerførste reklamefilm om OMA-margarine med Liva Weel.

Flemming:

Der var tegnefilm og "kamp" mellem SOLGRYN og FOSKA. Solgryn med Vitalius. Foska med Søren Spætte film og sang: "Foskanere er sunde børn, og sunde børn er nemme børn".

Kirsten:

De første rækker var de billigste. Når lyset blev slukket, var der sommetider nogen, der sneg sig tilbage til de gode polstrede sæder bagved.

Det prøvede jeg også, men kun én gang! For jeg så ikke rigtig filmen, fordi jeg var så bange for at blive opdaget. Jeg syntes hele tiden, at jeg hørte Melsgaards skridt nær ved mig.

Regner:

Jeg har været chokoladedreng. Da var det Viby Mælkeforsyning, der leverede varerne.

Svend Aage:

Jeg var chokoladedreng i to år. Vi gik med en kurv på maven, den havde en rem om nakken. Det var fru Melsgaard, der fyldte kurven op. Når lyset slukkede, skulle jeg passe på ikke at være for tæt ved rækkerne, så nogen kunne blive fristet til at snuppe noget.

Steen:

Når Hans Jørgen (ham med "løbehjulet") var i Kino, sad han på forreste række, og

Kino 1961.

så var der mere ro på de rækker. Det sørgede han for.

John:

De eneste film, jeg lige kan huske er: "Det ligger i luften" og "De nøgne og de døde".

John:

"Moonlight Serenade" med Glenn Miller spillede i lang tid. Jeg så den seks gange!

John:

Mine forældre gik tit i biografen, også da jeg var helt lille, 3-4 gange om ugen. Jeg sad på skødet af en af dem.

Elisabeth:

Jeg undrede mig over, at min kærestes forældre havde råd til at gå i biografen flere gange om ugen, det havde mine ikke.

Erik:

Når der var helaftefilm holdt de en pause og åbnede dørene ud til vejen, så folk kunne ryge.

Vi havde engang set en cowboyfilm, hvor der et sted i filmen var en, der slog i bordet og råbte "Whisky!" Dagen efter sneg vi os ind i biografen efter pausen (sammen med dem, der havde betalt). Lige før det skete på filmen, slog vi i sædet og råbte "Whisky!" - og så kom det på filmen. Alle kiggede efter os! Det gjorde vi et par aftener, men så gik den ikke mere, for nu stod Melsgaard ved døren i pausen.

Inger:

Den 4. maj 1945 sad jeg inde i Kino. Vi gik ud uden fornemmelse for noget særligt. Men udenfor var der jubel. De var begyndt at brænde mørkelægningsgardiner af.

Kirsten:

Der var også skolebio i Kino. Vi fik en seddel med hjem fra skolen. Man tilmeldte sig 3-4 film. Vi så film som "Kongens Fald", "Dronning Elisabeths kroning" og "Synnøve Solbakken".

Flemming:

Jeg var 15 år, da Kino lukkede. Efter at Kino lukkede var der - men ikke så længe - tegnefilm på Hotellet.

KINOs sidste forestilling var den 29. januar 1961.

Samme dag skrev Demokraten:

"Beboerne i Viby er uden biograf fra i morgen. I aften ved 21-forestillingen sidder direktør O. Melsgaard ved billethullet for sidste gang, og når den sidste strimmel celluloid er løbet gennem maskinen, drejer han nøglen om."

Der blev gjort flere forsøg på at få en ny biograf i Viby. Alle blev opgivet, også en stor-biograf med 400 pladser i Viby Centret, hvor posthuset er nu.

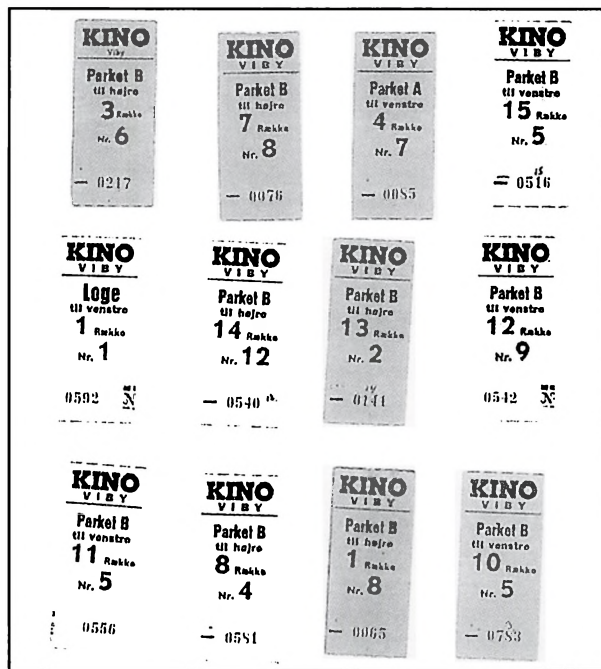
Steen Juul

KINO VIBY

- mødestedet for
ungdommen i 40'erne og
50'erne

Hver gang jeg kommer forbi Dan Bo Bøllighus (den gamle biograf), går tankerne tilbage til de "gode gamle dage", da Kino endnu eksisterede.

Jeg er årgang 1940; så fra sidst i fyrrerne og op gennem halvtresserne var jeg en meget flittig gæst i biografen. Dengang fik man sit spændingsbehov dækket enten

gennem de populære radiospil (hvem husker ikke Siva-skriget?), eller ved at gå i biografen.

I weekenden var der altid eftermiddagsforestilling både lørdag og søndag.

Som jeg husker det, var det altid rene tiløbsstykker. Der var tit kø langt ned ad Skolevej, så man skulle komme i god tid, hvis man ville være sikker på at få en plads.

Jeg kan huske, at jeg engang var kommet lidt sent afsted og stod med min lillebror i den bageste ende af køen. Inden vi nåede frem til billetlugen, var der udsolgt, så jeg måtte traske hjem igen med en grædende bror.

De første år, jeg gik i biografen, sad jeg altid på "cowboy-rækkerne", som var de første 2-3 rækker.

Her var der som regel altid meget uroligt, og blev det for meget, rejste den i Viby så kendte Hans Jørgen sig op og råbt højt. Det hjalp, selv om man ikke kunne forstå, hvad han sagde.

Hans Jørgen var fysisk og psykisk handicappet og bevægede sig rundt i byen på et specialfremstillet løbehjul - altid velsoigneret og iført store plusfours.

Han var en del af bybilledet dengang og meget vellidt.

Mange har siden spekuleret over, hvad der mon blev af ham. Jeg har fået oplyst, at han på et tidspunkt kom på Sølund i Skanderborg, hvor han var meget glad for at være. Han døde i 2004 nogle og firs år gammel.

I en periode på lidt over tre år - fra 1. marts 1954 til 19. juni 1957 - har jeg i et stillehefte registreret alle de film, jeg så, hovedpersonerne, datoen samt beløbet, som inkluderer billetpris og udgift til slik. Desuden er det anført, når filmen er forbudt for børn.

<u>1955.</u>			<u>1955.</u>	
Frederich March.	2. januar. kl. 7.	2,50 kr.	Cirkus på flugt.	Kino. jfb
Bob Hope.	5. januar. kl. 7.	1,25 kr.	Das på soldater.	Kino.
Gdg og Gokke.	9. januar. kl. 7.	1,25 kr.	Gdg og Gokke i muntre zigidjner.	Kino.
Kirk Douglas og Silvana Morgano.	15. januar. kl. 7.	1,25 kr.	Odysseus.	Kino.
Danny Kay og May Zetterling.	20. januar. kl. 8.	1,50 kr.	Bank under bordet. 2den gang.	Kino.
Warner Baxter.	21. januar. kl. 8.	1,50 kr.	Fangen på højden.	Kino.
Bob Hope og Madeleine Carroll.	24. januar. kl. 8.	1,50 kr.	Sikken dejlig skoutur.	Kino.
Ingen bestemt.	27. januar. kl. 8.	1,75 kr.	Kloderne kamp.	Kino. jfb.
Susan Hayward.	28. januar. kl. 8.	1,00 kr.	Hvid heksedokter.	Kino.
Marilyn Monroe og Jane Russell.	3. februar. kl. 8.	1,55 kr.	Gentlemen foretrakker blondiner.	Kino.
Marlon Brando.	14. februar. kl. 7.	2,00 kr.	I storbyens havn.	Kino. jfb
Charles Laughton.	25. februar. kl. 8.	1,00 kr.	En gevaldig tyrann.	Kino.
Doris Day.	27. februar. kl. 5.	3,00 kr.	7-9-13.	Kosmorama
Jungledrengen Bomba.	6. marts. kl. 7.	3,00 kr.	Den glemte vulkan.	Kino.
Ulla Locht og Frits Helmuth.	10. marts. kl. 8.	<u>1,00 kr.</u> <u>(24,85 kr.)</u> 25,85 kr.	Det er så yndigt at følges ad	Kino.

Som det ses på udplukket fra heftet, har jeg været en trofast biografgænger. 58 gange i løbet af 1955 må siges at være re meget.

Af de 58 film var de 10 forbudt for børn, men allerede i marts 1954 var jeg, som fjortenårig, inde at se min første forbudt for børn film. Jeg kan stadig fornemme min nervøsitet, da jeg, iført lys cottoncoat med opslået krave og "voksen-look", blev billetteret og til min store lettelse slap ind uden problemer.

Jeg tror ikke, det var Melsgaard, der billetterede, for han kunne være temmelig striks.

Filmen hed "Vend tilbage til naturen". Det var en naturistfilm, men jeg har ingen erindring om handlingen, eller hvorfor den var forbudt for børn.

Som dreng var man ikke særlig kritisk med hensyn til filmvalg, men det måtte gerne være med action. Især "Lemmy"-filmene med Eddy Lemmy Constantine var det store hit i halvtresserne

Der var seks-syv forskellige af dem, og

jeg så dem alle, enkelte endda to gange.

Jeg fornemmer stadig forventningens glæde, når man sad på sin plads, og reklameindslagene for bl.a. Lux toiletsæbe, Pre vaskepulver og Mariekiks var overståede, og det interimistiske lys på sidevæggen blev dæmpet, så filmen kunne begynde.

Det brugte beløb i 1955

25,05 kr.

25,60 kr.

31,25 kr.

25,05 kr.

106,95 kr.

Kino - 43 gange.

Kostmorama - 3 gange.

Folketeateret - 3 gange.

Palads. - 1 gang.

Rio. - 2 gange.

Regina. - 3 gange.

Biografen. - 3 gange.

Kirsten Melsen

Nanna Mogensen

40 år som lærerinde ved Rosenvangskolen

I 42 år virkede Nanna Mogensen som lærerinde ved Viby kommunale Skolevæsen, heraf de 40 år ved Rosenvangskolen. Utallige er de børn, som hos hende har lært at læse og skrive dansk, takket være hendes grundige og velorganiserede undervisning. Nanna Mogensens store interesse var netop undervisningen i dansk, og hun havde tidligt blik for og hjælp parat til de elever, som havde svært ved at lære at læse. Det resulterede i, at hun blev ordblindeunderviser, som man kaldte det dengang. De elever, som havde svært ved at lære at læse, fik specialundervisning alene eller i mindre grupper. Det var noget nyt, og i begyndelsen måtte hun derfor selv lave undervisningsmaterialerne.

Nanna Mogensen blev født for godt hundrede år siden, nemlig den 8. marts 1906 som næst yngste barn i en familie med otte børn, hvoraf de tre, blandt andet det yngste barn, døde som små. Faderen havde en gård på Oddereggen, som han imidlertid måtte gå fra på grund af økonomiske vanskeligheder. Moderen tog derfor til Køben-

havn omkring år 1900 for at få en uddannelse som jordemoder, så at hun blev i stand til at hjælpe til med at forsørge familien. Uddannelsen varede to år, og i den tid måtte hun ikke rejse hjem. På det tidspunkt havde hun født fire børn, hvoraf de tre levede. Under moderens uddannelse boede de hos bedsteforældrene. Da moderen vendte hjem fra København, kunne det

Foto i privateje.

Jordemoderboligen i Viby, Holmehus. Foto i privateje.

Yngste barn ikke kende hende, har Nanna fået fortalt.

I den første tid virkede hun som jordemoder i Nølev, Rørth og Assedrup på Odereggen, men i 1907 flyttede familien til Holme, og Nanna kom derfor senere til at gå i Holme Skole. Skolen havde fire klasser. Nanna gik et år i hver af de første tre klasser og resten af skoletiden – fire år – i fjerde klasse.

Regneundervisningen på Holme Skole var god nok. Når eleverne var færdige med en regnebog, gik de videre med den næste og sværere. Det var ganske anderledes i dansk. Her begyndte de forfra hvert skoleår. De lærte ikke at skrive stil. De havde heller ikke hverken verdenshistorie eller naturhistorie, så da Nanna senere begyndte i præparandklassen på Århus Seminarium, måtte hun virkelig arbejde hårdt for at tilegne sig den manglende viden.

Da Holme Skole således ikke havde det bedste ry, kom to af Nannas søskende på

Viby Skole, som blev omtalt som en god skole. Det varede dog kun kort, formentlig fordi familien ikke var bosat i Viby.

Hvad Nanna har beskæftiget sig med efter afslutningen af skolegangen, er uvist. Hun har sikkert været hjemme en tid og hjulpet til med at føre hus, for moderen måtte jo være klar til at rykke ud som jordemoder på alle tider af døgnet.

Senere kom hun på Århus Seminarium for at uddanne sig som lærerinde. Dengang var det et rent kvindeseminarium. Århus Seminarium ligger stadig på Trøjborg, men er forlængst blevet et seminarium, som uddanner både kvinder og mænd. På Nannas tid var det et privat seminarium. Der skulle betales skolepenge, og eleverne skulle selv købe og betale de bøger, de skulle bruge, så det blev nødvendigt for Nanna at låne penge, som hun senere skulle betale tilbage, da hun var færdiguddannet. Heldigvis for hende kunne hun bo hjemme. Hun tog toget fra Viby station til Århus Hovedbanegård og gik derfra til Trøjborg. Efter at hun var blevet færdig på seminariet, blev hun ansat som vikar ved Viby Skole. Her var hun i ca. to år.

I 1931 kom hun til Rosenvang Skole, som den hed dengang, hvor hun var ansat, til hun gik på pension i 1971. I begyndelsen underviste hun i forskellige fag bl.a. gymnastik, men efterhånden koncentrerede hun sig om fagene dansk og kristendoms-

kundskab og - som tidligere nævnt - specialundervisning i dansk. Klasserne var store dengang. Det var ikke ualmindeligt, at der var 30 elever i hver klasse.

Da ejendommene på Uffesvej blev bygget, kom der pludselig mange nye elever til skolen, så i Nanna Mogensens klasse kom elevtallet op på 42, inden skoleårets afslutning. Undervisningen var klasseundervisning, men eleverne lærte godt, og de fleste kunne læse allerede efter 1. klasse.

Rosenvang Skole var en god skole, syntes både Nanna og mange andre. Der var ikke meget formaliseret forældresamarbejde med møder, men lærerne havde god

kontakt til forældrene, især til forældrene i den klasse, som man var klasselærer for. Forældrene var interesserede i deres børns skolegang, og de kom til overhøring af børnene ved skoleårets afslutning. Denne overhøring var nærmest en slags eksamen for læreren, som her skulle vise, at eleverne havde lært det, de skulle. Der var desuden en skriftlig eksamen.

Forældrene mødte også op til den årlige skolefest, og der var kontakt til forældrene i forbindelse med sommerudflugterne, som for de små elevers vedkommende gik til Frederikshøj.

Som nævnt var Nanna Mogensen først

Familiebillede, som formodentlig er taget på Lundshøj i Viby ca. 1910. Nanna Mogensen ses ved siden af gyngestolen.

Foto i privateje.

ansat ved Viby Skole og senere ved Rosenvang Skole. Hun havde derfor mulighed for at kunne sammenligne elev- og forældregruppen ved de to skoler. Hun nævner, at en stor del af børnene fra Viby Skole var børn af fabriksarbejdere, især fra FDB, mens mange af børnene fra Rosenvang Skole var børn af funktionærer og embedsmænd.

De fleste af disse børns mødre var hjemmegående husmødre, hvilket mærkedes på børnene. Nanna Mogensen nævner et pudsigt træk, som belyser den sociale forskel, og som hun lagde mærke til, da hun kom til Rosenvang Skole. Mange børn på Viby

Skole havde deres madpakke indpakket i avispapir, mens børnene fra Rosenvang Skole havde madkasser med mellemlægspapir. Der var dog også fattige børn på Rosenvang Skole. Enkelte kom fra husvildeboligerne på Vidtskue, og de var virkelig fattige. På skolen kunne børnene få gratis mælk, men ikke mad.

Både på Viby Skole og på Rosenvang Skole undervistes drenge og piger sammen. Ferierne var ikke så lange dengang, som de er nu. Rosenvangskolen blev indviet i 1928 og havde i begyndelsen kun et

*Lærerpersonalet ved Rosenvangskolen 1963.
Nanna Mogensen ses som nr.6 f.v.i første række.*

spor, men allerede før Nanna Mogensen kom til skolen, var den blevet udvidet. Der var pladsnød før krigen, og tegningerne til en ny udvidelse var klar, men så kom 2. Verdenskrig, og byggeriet måtte udsættes.

Tyskerne kom til Viby den 9. april 1940. I begyndelsen var soldaterne indkvarteret på gårdene og i de større villaer og blev bospist ved værnemagtens foranstaltning. På parkeringspladsen i Viby var der opstillet store koge anlæg. Denne indkvartering varede dog kun nogle dage. Fra 1. til 31. marts 1943 var gymnastikbygningen ved Rosenvangskolen belagt med tyske arbejdsoldater, og fra 18. august 1943 til 5. november 1945 var hele skolen belagt med tyskere, i begyndelsen med soldater og efter kapitulationen med flygtninge.

I denne periode foregik undervisningen af eleverne fra Rosenvangskolen på Viby Skole. Der var undervisning både formiddag og eftermiddag, så det var lange og sene skoledage for mange børn og lærere. Fra tysk side blev der flere gange gjort forsøg på også at beslaglægge Viby Skole, men da der hver gang blev protesteret kraftigt herimod, blev det heldigvis undgået.

Da tyskerne forlod skolen, var den meget ramponeret, og der forestod et større reparationsarbejde, inden elever og lærere igen kunne tage skolen i brug. Men den 7. januar 1946 kom den længe ventede dag. Det var en festdag, som stod tydeligt i erindringerne hos Nanna Mogensen, og hun fortalte gerne og med stor begejstring om den.

Om morgenen samledes elever fra de to skoler på Viby Skole. Desuden var medlemmer fra sogneråd, skolekommission, forældreråd samt forældre, lærerinder og lærere til stede. Efter morgenandagt og taler, hvori man takkede for samvær, fællesskab og sammenhold på de 1000 elevers vegne, gik børn og voksne med Aarhus Politiorkester i spidsen til Rosenvangskolen. Flaget blev atter hejst, og derefter samledes man under egen i skolegården, hvor der blev holdt flere taler, sunget og uddelt sodavand og wienerbrød til eleverne, mens de voksne besøgte skolen, der duftede af maling og fernis.

Nanna forblev frk. Mogensen. Hun fik ikke sin egen familie, men hun interesserede sig meget for sine søskendebørn og fulgte dem med stor hengivenhed. Hun havde også tæt kontakt til sine søskende, så længe de levede og besøgte mange gange den bror, som var udvandret til Canada i 1925. Hun var en mild og elskværdig kvinde, opmærksom og medlevende over for alle og med en naturlig autoritet, som betød, at hun var en højt respekteret og værdsat lærerinde og kollega.

Efter at hun blev pensioneret, fortsatte hun med at interessere sig for verden omkring sig. Hun var aktiv i litteraturkredse og foredragsforeninger og rejste gerne ud for at opleve.

Nanna Mogensen døde i begyndelsen af 2002, omtrent 96 år gammel.

DA VI VAR BØRN I VIBY 1932

Tove Glud Rasmussen

Viby i 1906 - et skelsættende år

Om hundrede år er alting glemt, siges det. Heldigvis rummer Viby lokalhistoriske Samling og Erhvervsarkivet samt aviserne oplysninger, som kan bøde på, at der ikke er nogen levende mennesker, som kan fortælle os om Viby for hundrede år siden. 1906 er ellers et år, der er værd at fortælle om, hvilket efterstående viser.

Viby 1906 – 1956 - 2006

Viby Skoles hvide bygning bærer årstallet 1905. Forestiller man sig, at man ved årsskiftet 1905/06 stod i et vindue på 1. sal, ville man have et ganske anderledes udsyn end i dag. Man kunne foruden kirken se over på den bygning, hvor der indtil 1899 havde været højskole, men som nu var privatbolig for redaktør Bertel Jensen, Aarhus Amtstidende, idet dog den såkaldte Grå Skole, bygget i 1874, lå skråt foran. Man kunne se præstegården, som så ud som i dag, men som på det tidspunkt var en "rigtig" præstegård med staldbygninger, og man kunne se den gamle Vibygård, som lå på hjørnet af Kongevej og Kirkevej og den såkaldte Rasmussens gård, som lå, hvor biblioteket er nu.

Nye tider var dog på vej. På hjørnet af Nordbyvej (nu Viby Ringvej) var købmand Nedergaard ved at bygge et hus, som skulle rumme en købmandsforretning (senere husket som gartner Kjærs hus).

Tænker man sig nu det samme udsyn ved årsskiftet 1955/56, så var det totalt forandret. Den hvide højskolebygning var der stadig, men var nu en børneinstitution, og lige nedenfor på Kongevej så man en benzintank og ved siden af den bagsiden af Hotel Viby.

På den anden side af Kongevej lå der en række huse med mange forskellige slags butikker. Det er vel tvivlsomt, om man kunne se helt til Kongevej 47, men her var Rasmussens gård nu væk, og Stenkildeparken med det flotte nye Folkebibliotek var ved at blive bygget.

Også den gamle Vibygård var væk, og her lå en ejendom med en stor butik, "Viby Tapet og Farve".

Vi går nu frem til årsskiftet 2005/06. Højskolebygningen og præstegården ligger her stadig, dog godt skjult af nogle høje træer, men hvor benzintanken og Hotel Viby lå, er der en stor parkeringsplads.

Husrækken på den anden side af Kongevej, som nu hedder Skanderborgvej, er væk, men i stedet ligger her nu et indkøbscenter med navnet "VibyCentret", og på den firesporede vej udenfor drøner bilerne forbi.

Disse spots er medtaget for at vise, hvor kolossal en forandring Vibys Centrum har været ude for.

Vi går tilbage til omkring årsskiftet 1905/06.

Jordstykket, hvor den omtalte parkeringsplads og det forreste af VibyCentret nu ligger, havde Viby Grandelav som ejer, og hvad var så Viby Grandelav? Går vi me-

get langt tilbage i tiden, så ejede gårdmændene bysmedjen, som lå på dette jordstykke, i fællesskab. Den navnkundige lærer Lars Bjørnbak genoplivede dette fællesskab som en forening i 1855, og den fik navnet Viby Grandelav.

Når Grandelavet ejede jord på begge sider af Kongevej (Skanderborgvej), skyldes det, at landevejen i tidligere tid havde gået noget nordligere end i dag.

Grandelavet var ved at sælge ud af sin jord. Ovennævnte købmand Nederland havde købt sit jordstykke i 1905, og murermester Gjerrild havde ved købekontrakt den 1. december 1905 ligeledes købt jord

Et kig fra "Den Hvide Skole" ca. 1910. Den grå bygning til venstre var skolebygningen.

af Grandelavet, nemlig jordstykket ved siden af købmand Nederland. Dette er beskrevet i min artikel om Gjerrild i Vibybogen 2005.

Sandsynligvis omtrent samtidig med, at Gjerrild indgik aftale med Grandelavets formand om køb af grunden, havde Gjerrild som formand for Afholdsforeningen "Hjemmets Lykke" sendt et andragende til Grandelavet om køb af et andet stykke af jorden til brug for opførelse af et afholdshjem. Dette kunne Grandelavet dog ikke indlade sig på, måske fordi gårdmændene ikke sympatiserede med afholdstanken?

I forbindelse med afholdelse af Opgørelsesgildet (= generalforsamlingen) den 2. februar 1906 vedtog Grandelavet enstemmigt at lade opføre et tidssvarende forsamlingshus på den grund, som Grandelavet ejede syd for Aarhus-Skanderborg Landevej. Forsamlingshuset blev i 1935 ombygget til hotel og fik navnet Hotel Viby.

"Den Hvide Skole" indvies

En stor begivenhed fandt sted i Viby søndag, den 6. maj 1906. Den nye flotte skole, den såkaldte "Hvide Skole", blev indviet. Det foregik højtideligt med taler af provst Mogensen, pastor Zinn og førstelærer Olsen efter velkomst af Chr. Leth Espensen, Vibygaard på sognerådets og skoleudvalgets vegne.

Alle udtalte de varme ønsker for skolen, men gav ikke mange oplysninger om selve skolen. Provsten fik dog indflettet, at sko-

len allerede ved sit ydre var til glæde for lærere og børn, og også til glæde for beboerne i Viby for deres børns skyld, præsten tilsluttede sig provsten og tilføjede, at de lyse solrige lokaler, hvor bakterier ikke kunne få lov til at trives, var af overordentlig nytte, og at gymnastikken hjalp børnene til at drage ånden frit.

Lærer Olsen takkede i sin tale på lærernes og børnenes vegne for skolen og udtalte, at skolen i ydre henseende var så fuldkommen, som det næsten var muligt.

Selve indretningen af skolen kom talerne således ikke ind på, men sognerådsprotokollen oplyser, at skolen var indrettet med fire klasseværelser, bolig til pedel, badeværelse, forhal, der skulle benyttes til gymnastiksal og garderobe.

Pedelboligen blev der fra myndighedernes side gjort nogen indsigelse i mod, da den lå i kælderen, men da det blev forklaret, at det var en meget høj kælder, blev det godtaget mod ekstra isolering.

Om årsagen til bygning af en ny skolebygning fortæller et brev til Kirke- og Undervisningsministeriet fra januar 1905 om tilvækst i befolkningstallet, at FDB havde købt et stort areal til at opføre fabrikker på, og at skolen var pålagt en ny gymnastikplads.

Børnetallet havde i 1899 været 101 fordelt på fire klasser, men var her i 1906 vokset til det dobbelte, 202.

Disse 202 elever var fordelt på seks klasser, men allerede kort tid efter, at den nye

skole var blevet taget i brug, foreslog man udvidelse med et klassetrin til syv, hvor de fem øverste så skulle gå i skole om formiddagen og de to nederste om eftermiddagen.

Skolen, som man samtidig indførte daglig skolegang i, var altså fra starten for lille, så den Grå Skole fra 1874, og som jo heller ikke lå ret langt væk, måtte altså fortsat benyttes som skole, ligesom lærerne fortsat boede i bygningen.

Man kan godt undre sig over, at man ikke byggede en større skolebygning i 1905/6.

Forsamlingshuset planlægges

Grandelavet havde nogle dage før skoleindvielsen, den 2. maj holdt møde, og tegninger og overslag over forsamlingshuset blev fremlagt af oldermændene til godkendelse.

Tegningerne blev godkendt i den form, de blev fremlagt, og man vedtog at overdrage udfærdigelse af overslag og konditioner til bestyrelsen sammen med arkitekten og udbyde huset til opførelse i løbet af sommeren.

En annonce i Aarhus Amtstidende den 14. maj lyder således:

Kirkevej med præstegården med staldbygning foran og "Den Hvide Skole" bagest til højre.

En Forsamlingsbygning i Viby ønskes opført i Løbet af Sommeren og udbydes herved i Entreprisen. Tegning, Konditioner og Overslag ligger til Eftersyn hos Gaardejer J. Jensen, Viby Terp til den 24 ds. paa hvilken Dag de muligt indkomne Tilbud vil blive aabnede i de Bydendes Overværelse

Kl. 4.

Viby 14. Maj 1906 For
Udvalget J.S. Jensen.

Som lovet i annoncen åbnede man ifølge forhandlingsprotokollen den 24. maj 1906 de 12 indkomne tilbud i overværelse af de bydende.

Det laveste tilbud var fra tømrermester Rasmussen, Tordenskjoldsgade i Århus på 8.528 kr. og det næstlaveste fra murermeister Thomsen, Kongsvang på 8.567 kr.

Man valgte det næstlaveste tilbud, da det kun var 39 kr. højere end det laveste, og Thomsen boede i Viby Kommune (nok un-

derforstået, at så ville en stor del af pengene blive i kommunen).

FDB's fabrikker i gang

Det er almindelig kendt, at FDB begyndte sin produktion i Viby i 1906, men det er forbløffende så lidt, der er at læse om denne for Viby så skelsættende begivenhed.

Man kan af ejendomsvurderingen se, at offentlig vurdering af fabrik og beboelse blev foretaget til 126.000 kr. den 3. marts 1906, og at man må have fortsat byggeriet, da den næste offentlige vurdering på 186.000 kr. blev foretaget den 18. september 1906. En omtale i Demokraten den 9. juni 1906 af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeningers generalforsamling afholdt i Tivolis Koncertsal i København synes meget interessant, men nej. Fabrikkerne i Viby er ikke omtalt med et ord.

Der blev i forbindelse med ophøret af produktionen i Viby lavet et hæfte i 1993 om Vibyfabrikkerne. Heraf fremgår det nøjagtige starttidspunkt ikke.

Om rebfabrikken hedder det, at produktionen på grund af forsinkelser først startede midt i 1906, og at der opstod vanskeligheder. Fabrikken skulle erstatte den gammeldags rebslager med maskiner, og planen var at producere 3000 pd. reb om dagen, men pga. maskinproblemer blev der kun produceret 1300 pd., hvilket ikke var rentabelt, så maskinerne blev hurtigt kasseret og nye indkøbt allerede i 1907,

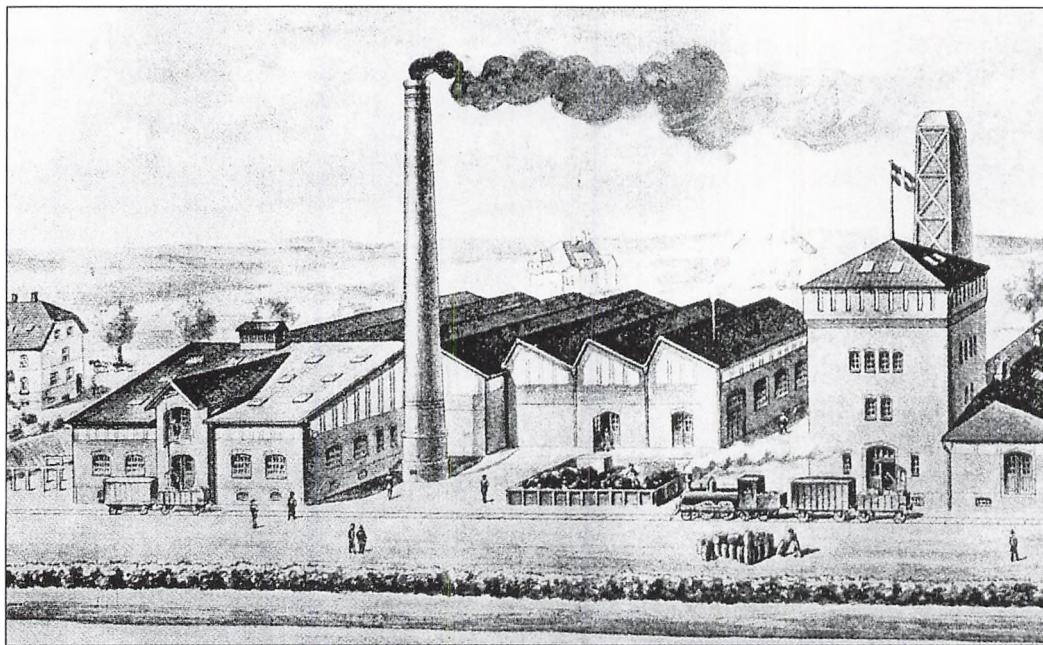
men først færdige i slutningen af 1908. Først derefter begyndte en regelmæssig og lønnende produktion på rebfabrikken.

Mere gnidningsfrit gik det med sæbefabrikken og kemisk-teknisk fabrik. Her begyndte produktionen af sæbe, sennep, skosvæerte, soja m.v. næsten samtidigt med rebfabrikken, men startdagen er ikke oplyst.

Den 5. oktober blev en buste af provst H. Chr. Sonne afsløret foran funktionærboligen. Provst Sonne stiftede den første brugsforening "Thisted Kjøbstads Arbejderforening" efter engelsk mønster i 1886. Det var ikke den første brugsforening i Danmark, men det var den forening, der

mere end en nogen anden blev forbillede for brugsforeningerne i resten af landet. Demokraten havde dagen efter afsløringen en lang omtale af begivenheden og fortalte, at afsløringen overværedes af 4-500 brugsforeningsrepræsentanter, og der var flere taler, som blev refereret i avisen.

Om selve fabrikkerne hedder det: "Deltagerne besaa efter Afsløringen, som bl.a. overværedes af Sonnes Slægtninge, Brugsforeningernes ny Sæbe- og Rebfabrik. De udmærkede Arbejdslokaler vakte almindelig Beundring. Efter at være vendt hjem til Aarhus, afholdtes en Festmiddag i Forsamlingsbygningen". Det var, hvad man kunne ofre af omtale af fabrikkerne.

Tegning af FDB's fabrikker fra november 1906. Tegning i ringbind om FDB i Viby lokalhistoriske Samling.

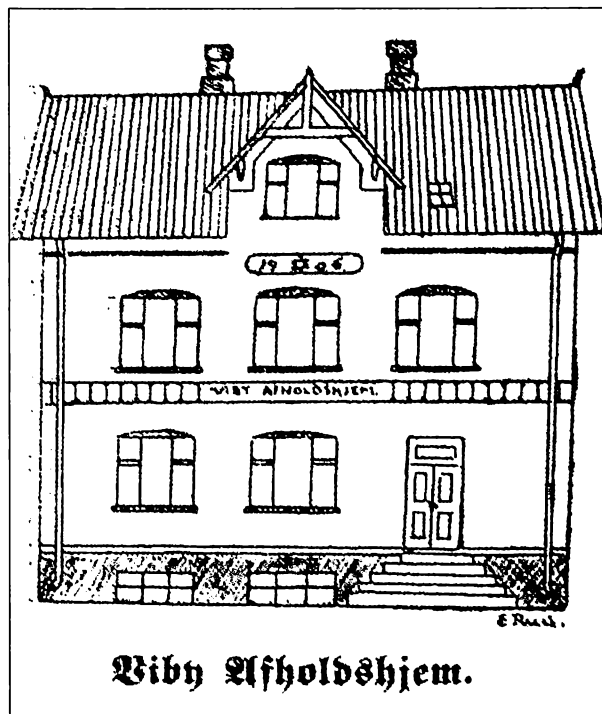
Afholdshjemmet indvies

Det er ovenfor nævnt, at Afholdsforeningen "Hjemmets Lykke" havde forsøgt at købe en parcel af Grandelavets jord, men fik afslag. Det forhindrede dog ikke afholdsfolkene i at gå videre med sagen, og den 16. august fortæller en notits i Aarhus Amtstidende, at bestyrelsen for afholdsforeningen havde antaget Mikkel Knudsen som vært i det nye afholdshjem. Mikkel Knudsen må have været ansat i god tid, for først den 14. november fortæller en annonce i Aarhus Amtstidende, at der skulle være indvielse søndag, den 18. november kl. 4.

Dagen efter indvielsen havde Aarhus Amtstidende en lang omtale af indvielsen. Det første afsnit lyder sådan:

"I Viby har der i længere Tid været Ønsker om at faa et nyt Afholdshjem, da det gamle ikke tilfredsstillede Afholdsforeningens Krav [hvor det gamle har ligget, fremgår ikke]. Den nye Bygning har rejst sig i løbet af det sidste halve Aar og dens Indvielse fandt Sted i Gaar under stor Tilslutning. Afholdsforeningens Formand, Murermester Gerrild Petersen, der for øvrigt har opført bygningen, bød den talrige Forsamling, der var samlet ved 4-Tiden, velkommen og udtalte Ønsket om, at Hjemmet maatte blive til Nytte for Afholdsforeningen og til glæde for Byen". Herefter var der sange samt taler af fiskehandler Frederiksen, Aarhus og pastor Zinn, Viby.

Sidste afsnit af avisomtalen lyder sådan:

Tegning af Viby Afholdshjem i Aarhus Amtstidende 25.11.1906.

Den maltrakterede bygning kan ses på Vibybogens forside.

"Der var mødt flere Deputationer fra andre Afholdsforeninger for at ønske Foreningen i Viby til Lykke med den nye Bygning. Tilsidst takkede Frederiksen for de to Timers behagelige Samvær. Derefter spiste man af medbragte Madkurve, og efter at Foreningen havde trakteret med en Kop Kaffe, afsluttede man Festen med en lystig Svingom".

Aarhus Amtstidende syntes åbenbart, at det nye afholdshjem fortjente en nærmere

beskrivelse. Den 25. november viste man en tegning af afholdshjemmet og beskrev det sådan:

”Den nye toetages Bygning ligger umiddelbart ved Landevejen ind mod Aarhus og er opført sidst paa Sommeren og i Løbet af Efteraaret.

I nederste Etage er der indrettet Restaurationsværelser, Lejlighed til Værten m.m. Paa 1ste Sal findes der en større Mødesal og et Værelse, der særlig tænkes anvendt til Bestyrelsesmøder o.lign.

I Tagetagen er der indrettet en Række Værelser, beregnet paa Pensionærer. Den nye Bygning er brandforsikret for 16.000 Kr.”

Forsamlingshuset tages i brug

Mens der således var omtaler af det nye afholdshjem, synes der ikke at have været afholdt nogen indvielse af forsamlingshuset, men annoncer fortæller, at det må have været taget i brug i hvert fald i slutningen af november.

Den 19. november kan man læse en stor annonce fra Viby Sogns Sygekasse om afholdelse af basar med tombola og dans søndag, den 25. november, onsdag, den 28. november og søndag den 2. december i Forsamlingshuset i Viby. Sådanne arrangementer fordrer tilladelse, og der står i annoncen ”Med forventet Øvrighedstilladelse afholdes ..”

Det eneste billede, Viby lokalhistoriske Samling har af Forsamlingshuset yderst til venstre (se efterlysning side 12). De høje huse er alle bygget efter 1906.

Andre aktiviteter

I nærværende artikel er der kun omtalt byggeri af specielle bygninger som skole, forsamlingshus, afholdshjem og FDBs fabrikker, men 1906 er også året, hvor de første to byhuse - huse med butik i stueetagen, beboelse på 1. sal og på kvisten - blev bygget på (senere) Kongevej 15 og 17 af murermester Gjerrild. Selvom der ikke synes at have været nogen større byggeaktivitet ellers i Viby, kan det måske godt være det, der var medvirkende til, at man i december 1906 indkaldte til flere møder om dannelse af en grundejerforening. Demokraten har således en annonce indrykket om et møde den 14. december i Viby Afholdshjem. Som indbydere til dette møde står Viby-Kongsvang og Skovlykvarterets Grundejerforeninger, og emnerne er forhandling om den nye sundhedsvedtægt (renovationsspørgsmålet) og eventuel dannelse af en Grundejerforening for Viby Sogn.

Inden afholdelse af dette møde kan man i Aarhus Amtstidende den 12. december læse om indbydelse af grundejerne i Viby til et møde i forsamlingsbygningen i Viby søndag (d. 16. december) angående forslag til dannelse af en forening underskrevet "Mange Indbydere". Man aner en konkurrence om, hvem der kommer først, men en omtale af det første møde tilbageviser dette. Det er Demokraten, der har denne omtale den 15. december. Det fortælles således, at ca. 30 var mødt op for at drøfte oprettelse

af en grundejerforening. Murermester Gjerrild indledte, og der viste sig almindelig stemning for at danne en forening. Derimod var enigheden ikke fuldstændig angående foreningens navn, og man stillede sagen i bero, indtil resultatet af et andet møde forelå. Desværre er der ikke set omtale af det andet møde, så det vides ikke, om den gamle Viby Grundejerforening, som Gjerrild i en lang årrække var formand for (jfr. Gjerrilds nekrolog gengivet i Vibybogen 2005) er blevet stiftet her i slutningen af 1906.

Derimod er dannelsen af en socialdemokratisk forening i Viby omtalt i Demokraten den 11. december. Den stiftedes søndag, den 9. december med 21 medlemmer. Der nedsattes et udvalg med smed Løffgren som formand, og søndag den 16. december skulle der holdes konstituerende generalforsamling kl. 4 i Afholdshotellet, som man kaldte det, hvortil man indbød alle, som kunne tænke sig at blive medlem.

Demokraten havde således en omtale af stiftelsen af Socialdemokratisk Forening i Viby, men der er andre foreninger, stiftet i 1906, som Demokraten ikke har omtalt. Arbejdsmændene i Viby og Omegn stiftedes således den 22. marts 1906 ifølge deres fane, og Dansk Rebslagerforbunds Vibyafdeling stiftedes den 31. marts 1906 uden det er omtalt i Demokraten.

En anden slags forening fremgår derimod af annoncespalterne flere gange. Det er en

foredragsforening, der holdt sine måned-
ge møder undtagen juli til september først
i den gamle højskoles sal og senere i "Den
Hvide Skoles" gymnastiksal.

Gymnastiksalen blev også brugt til en
julefest.

Aarhus Amtstidende refererer den 28.
december 1906 således:

"Juletræ i Viby

Førstelærer Olsen og Hustru havde til i
Aftes indbudt Kommuneskolens Børn
m.fl. til Juletræ i Gymnastiksalen.

Indbydelsen blev fulgt af mindst 225 Børn,
der havde en rigtig glad Aften.

Paa Børnenes vegne bragte sluttelig Pastor

Zinn, Hr. og Fru Olsen samt Skolens Lære-
rinder, der havde været med til at pynte
det store Juletræ, en Tak for Sammen-
komsten."

Nærværende artikel viser, at 1906 var et
skelsættende år for Viby, men man har
ikke indtryk af, at Vibyenserne og de to
gennemgåede aviser var klar over det. Det
kan man derimod se i bagklogskabens
klare lys.

KILDER (kun de mest benyttede er nævnt):

Sognerådsforhandlingsprotokol, Erhvervsarkivet.

Viby Grandelavs protokol, Viby lokalhistoriske Samling.

Aarhus Amtstidende og Demokraten.

*Førstelærer ved
Viby Skole
H.C.Olsen med
familie 1906.
Fra venstre:
Agnes, Karen
Marie Olsen,
Gunnar,
Valdemar, Elna,
Holger Johanne
og Hans
Christian Olsen.*

Beretning fra Viby lokalhistoriske Samling 2005/2006

Året 2006 har været et meget begivenhedsrigt og aktivt år i Samlingen. Vi har haft en historiker i jobtræning i 1. halvår, vi har holdt 3 store udstillinger, 3 miniudstillinger, deltaget i lokalarkivernes store udstilling på Rådhuset, samt udbudt et kursus i Viby-forhold for folk, som arbejder i Viby, men ikke bor her eller er født her. I maj måned modtog vi lokalarkivernes Initiativpris, som anerkendelse af vor store udadvendte aktivitet, vor hjemmeside og vore mange aktive hjælpere i Samlingen.

Derudover har vi foretaget alle de normale forretninger, betjent kunder med svar på forespørgsler, modtaget arkivalier fra private og foreninger, samt registreret og formidlet.

I 2006 har vi som sagt haft flere store udstillinger, dels i Nordea Banken på hjørnet af Skanderborgvej og Viby Ringvej, hvor vi en lille måned udstillede nye og gamle billeder af sparekassen/banken, samt af den karré, som den ligger i.

I august havde vi en udstilling på biblioteket i anledning af bibliotekets 50 års jubilæum, og i september den traditionelle udstilling på Rosenvangskolen i forbindelse med det årlige Sensommermarked. Temaet på biblioteksudstillingen var selvfølgelig selve biblioteket og det grundstykke ved Kongevej/Skanderborgvej, som har lagt jord til bygningen. På Rosenvangskolen var udgangspunktet Rosenvængets 110 års jubilæum.

2006 var også året, hvor vi lancerede begrebet Miniudstillinger. Den første drejede sig om Kino, som i 30 år viste film for unge og gamle. Steen Juul og Ejvind Hansen havde sat udstillingen, da de begge havde været biografinteresserede i deres ungdom. Åbningen faldt sammen med bibliotekets indvielse af den nye elevator og foreningens kontingentindbetalinger, så der var virkelig mange, der fik tid til at se udstillingen og komme med kommentarer, hvilket denne bog har nydt godt af i form af en artikel.

Senere på foråret havde Erland Egefoss, vores mand i jobtræning, arrangeret 2 udstillinger om busserne til Viby og til Rosenvang fra Århus. Den første udstilling var med til generalforsamlingen i foreningen.

I efteråret er det ikke blevet til så mange miniudstillinger, men biblioteksudstillingen stod længe, og her sidst på sæsonen har Gudrun Østby arrangeret en miniudstilling om spejderne i Viby.

I skrivende stund kører det i højeste gear med de sidste forberedelser af den store lokalhistoriske udstilling på Rådhuset, som de 22 lokalhistoriske Arkiver/Samlinger i kommunen er gået fælles om at lave. Udstillingen er arrangeret af et underudvalg under Arkivudvalget, hvori vi i Viby har deltaget med en stor arbejdsindsats.

I Samlingen er vi endvidere begyndt at udforme 5 kanons for Viby. De første 2 er så godt som færdige og vil efterhånden blive lagt ind på vor hjemmeside. Det drejer sig dels om en liste over Mindesmærker og dels en liste over Kunstværker i det frie eller i offentlige rum (bortset fra malerier). Den 3. skal dreje sig om seværdigheder i Viby, måske nok den sværeste opgave, da der ikke er mange, som kan ses den dag i dag. De sidste 2 er lister over personer, der dels har levet i Viby, men gjort sig kendt

udenfor Viby, og dels personer, som har betydet meget for Viby gennem årene.

I skrivende stund udbyder vi et kursus "Grundlæggende kendskab til Viby", især for kundebetjenere i udvidet betydning, der hverken bor eller er født i Viby og derfor mangler basal viden om stedet, hvor mange af deres kunder har levet et langt liv.

Arkivudvalget tildelte på Årsmødet Viby lokalhistoriske Samling Initiativprisen 2006, specielt på grund af vore mange aktiviteter, en god hjemmeside og vore mange gode medarbejdere, som alle yder en stor indsats for vore mange arkivalier.

I forbindelse med, at den nuværende politistation fyldte 50 år, lavede vi sammen med biblioteket en lille happening, hvor vi mødte op med pressen og gratulerede de helt målløse politibetjente, der slet ikke

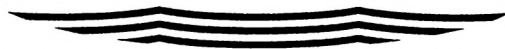
LOKALKIVERNE i Århus Kommune

INITIATIVPRISEN 2006

TILDELES

Viby Lokalhistoriske Samling

UDDELINGEN
SVEND-ERIK CHRISTIANSEN
ARKIVUDVALGET

var klare over den store dag. Vi fik en hyggelig stund med de vagthavende og en god presse.

Samlingen leverer udover stof til Nyhederne og Vibybogen også lokalhistoriske artikler til Kirkebladet i Viby, Rosenbladet ved lokalcenter Rosenvang, samt grundejerbladet for Rosenvænget.

I Samlingen arbejder i dag foruden undertegnede og Tove Glud Rasmussen 6 medarbejdere, samt flere lødere tilknyttede medarbejdere, der klipper, er webmaster, ordner fotos m.v.

Vi skal stadig opfordre alle private, foreninger, virksomheder og institutioner om at tænke på Samlingen. Vi er interesseret i foreningsblade og lign. fra alle slags foreninger i Viby-området. Det kan være spejdergrupper, grundejer- og idrætsforeninger med mange flere. Vi er interesseret i materialer fra virksomheder, protokoller, scrapbøger, salgsmaterialer, bygningstegninger m.v. Fra private vil vi gerne havde gamle dokumenter så som skøder, pantebreve, kontrakter m.v. samt billeder af huse og lign.

Familiealbummet er vi også interesseret i, men ikke som helhed, da det er meget begrænset plads, vi har til rådighed, men der kan være specielle billeder, som vi er interesseret i - enten originalen eller en kopi.

Klavs Klercke Rasmussen
Arkivleder

Samlingen 2005 i tal:

Åbningstider:

2 timer om ugen

(mandage fra 15.30 til 17.30).

Antal besøg: 101.

Registrerede afleveringer: 45.

Herved indkom bl.a. 12 arkivalier og 151 billeder.

Forespørgsler og undersøgelser: 16 heraf 10 skriftlige.

Samlingen 2004 i tal:

Åbningstider:

2 timer om ugen

(mandage fra 15.30 til 17.30).

Antal besøg: 69.

Registrerede afleveringer: 61.

Herved indkom bl.a. 8 arkivalier og 360 billeder.

Forespørgsler og undersøgelser: 14 heraf 9 skriftlige.

Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening 2005/2006

Vibybogen 2005 indeholdt som sædvanligt meget spændende erindringsstof. De fleste forfattere bor i Viby eller deromkring; men i 2005 indeholdt årbogen også erindringer fra Leon Nielsen, der i en ung alder var udvandret fra Viby til USA. Derudover var der lidt materiale fra Viby Lokalhistoriske Samling om englændernes ankomst til Viby efter befrielsen i 1945 og lidt om gården Egebæk, der var en udstykning fra Øllegård. Bogen blev hurtigt næsten udsolgt.

Efter uddelingen af Vibybogen 2005 den 24. november 2005 holdt museumsinspektør ved Den Gamle By, Allan Leth Frandsen, foredrag om den nye gamle by. Engagementet hos tilhørerne – 48 i tallet – var stort, så foredragsholderen fik brug for hele sin charme for at sælge sine og købstadsmuseets ideer. Især vart diskussionen livlig. Da Allan Leth Frandsen fortalte om påtænkte ændringer i den eksisterende del af Den Gamle By. Siden foredraget er handskemagerens forretning kommet i

depot, bygningen har fået nyt fundament, og der er i stedet kommet en isenkræmmer uden, at det har givet anledning til revolution hverken inden for eller uden for Den Gamle By.

66 af foreningens medlemmer deltog i generalforsamlingen den 14. marts, hvor Ole Linå Jørgensen og Lillian Enemærke blev genvalgt til bestyrelsen og Jytte Kristensen ligeledes genvalgt som suppleant, mens Pia Baltzer Brøchner blev nyvalgt som revisor.

Efter generalforsamlingen fortalte Hans Nielsen om et langt liv inden for forskellige former for foreningsarbejde i Viby med hovedvægten på Elektrikernes Fagforening og ikke mindst Viby Andelsboligforening. Med stort engagement fortalte Hans Nielsen om boligforeningen og dens betydning for samfundet, så tilhørerne bagefter ikke var i tvivl om, at Boligforeningen står hans hjerte nærmest.

På opfordring arrangerede bestyrelsen et besøg på Ole Rømer Observatoriet den 4. april. Ideen var så stor en succes og deltagerlisten så overtegnet, at vi arrangerede endnu et besøg den 5. oktober, hvor der atter var fuldt besat. Begge gange fik tilhørerne en meget spændende introduktion til observatoriet, universet og hvordan man udforsker det. Den 4. april nåede alle deltagerne at se lidt af stjernehimmelen, inden en regnsky trak ind over, og der måtte lukkes for kikkerten. Den 5. oktober var det desværre regnvejr, så deltagerne

fik ikke lejlighed til at se stjerner i kikker-
ten.

Hammelbanen lukkede med udgangen af marts 1956, hvilket altså er 50 år siden. I den anledning havde foreningen arrangeret natur- og Hammelbanetur den 6. juni. Naturvejleder Florian Rasmussen tog sig af naturen, og Ole Linå Jørgensen tog sig af Hammelbanen. 40 af foreningens medlemmer fik sig en oplysende travetur ad Brabrandstien fra Stautrup station til Søskovvej og tilbage ad Hammelbanen i det herligste forårsvejr.

Interessen for byvandringen i Terp den 31. august var overvældende med 72 deltagere. Ejvind Hansen havde lavet et stort arbejde med at udrede historien om huse-
ne i Terp, og Tove Glud Rasmussen og Ole Linå Jørgensen bidrog undervejs.

Ikke mindst Christian Johansen, som hele livet har haft adresse på Hørvej 3, kunne bidrage med mange spændende oplysninger, da turen blev tilrettelagt. Midtvejs på turen begyndte en let regn, som dog ikke spolerede humøret hos deltagerne. Alle syntes at kende hinanden, omend det for mange syntes at være mange år siden, de sidst havde set hinanden.

Bestyrelsens medlemmer har deltaget i et par arrangementer uden for foreningens regi i årets løb.

Den 31. marts deltog Ole Linå Jørgensen i en tur med udgangspunkt ved Constan-
tinsborg omkring Hammelbanen og fugle-
livet i Brabrand Sø arrangeret af Ormslev-

Kolt Lokalhistoriske Forening. 36 deltog i turen.

Lillian Enemærke var den 10. juni leder af en mindre byvandring omkring Hans Tausensvej med 40 deltagere i forbindelse med et lokalt jubilæum. Interessen var stor, vejret var godt og turen god.

Bestyrelsen er blevet opfordret til at arrangere en bustur. Det arbejder vi lige så stille med. Det vil koste 150 – 200 kr. pr. deltager at arrangere en bustur på mellem syv og otte timer. Derfor vil vi gerne have en samarbejdspartner, som forhåbentlig kan supplere med nogle deltagere, og som vil tage part i den økonomiske risiko.

Viby lokalhistoriske Forening er med ca. 440 medlemmer den største af sin art i Århus kommune. Medlemstallet har ligget ret konstant i de seneste år med en svagt stigende tendens. Bestyrelsen glæder sig over, at så mange medlemmer deltager i de arrangementer, som vi står bag. Vi er også glade for den velvilje og beredvillighed til at hjælpe, vi altid møder i lokalsamfundet, når vi i forskellige sammenhænge henvender os. Ikke mindst vil vi nævne det gode samarbejde med Viby Folkebibliotek, som er bestyrelsens base.

Ole Linå Jørgensen

Indholdsfortegnelse over tidligere årgange:

1990

- Thøger Rasmussen:* Lidt om Viby-forhold omkring 1906.
Bent Keblouszki: Byggeforeningen "Fremtiden".
Bent Keblouszki: Spredte træk fra Gl. Kongsvang.
Ejlif Salomonsen: Om familien Borchmann og gartnerierne på Lillevej.

1991

- Hanne Marie Rud:* Om kvindeegen og min oldemors erindringer.
Jens Juul: 50 år som beboer i Rosenvang.
Knud Juul: Erindringer fra min drengetid i Rosenvang.
Bjarne Merlitt: Fra hjulspor til villavej - om Vegavej.
Ejlif Salomonsen: Viby Telefoncentral og dens første abonnenter.
Bodil Elling: Litteratur om Viby.

1992

- Tove Glud Rasmuss.:* Lærerinde Anna Sørensen.
Jens Juul: Man kan stadig finde bindingsværkshuse på Enghavevej.
Kathrine Jensen: Kathrine Jensen fortæller om sit liv i Viby.
Ejlif Salomonsen: En bondeslægt i Viby.
Vagner Nielsen: Kirkevej i 1920'erne.
Bodil Elling: Litteratur om Viby (Lars Bjørnbak og kirken).

1993

- Aage Bruun Jespers.:* "Billeder" fra min barndom i Viby.
Tove Glud Rasmuss.: Historien om et billede.
Jens Juul: Hvornår bliver vi gamle?
Carl Bendixen: "Fælleseje".
Carl Bendixen: Saga om et hus i "Fælleseje".
Jytte Kristensen: Et havehus på Junovej.
Ejlif Salomonsen: Flagallé på Kongevej.

1994

- Bernad. Keblouszki:* Erindringer fra Kongsvang.
Tove Glud Rasmuss.: Sichar i Viby - Nordens første kvindehjem.

- Vagner Nielsen:* Barndomserindringer fra Viby.
Bente K. Rasmussen: 4000 læs sten.
Valdemar Petersen: Et kapitel otte hus.
Tove Glud Rasmuss.: Gartner M. Jensen, Skovdal.

1995

- Erik Hall:* Besættelsestidens Viby.
Bjarne Merlitt: En husvagts erindringer.
Richard Høeg: Ale og Richard-harmonikavirtuoser.
Henning Poulsen: Handelsliv på Kongevej.
Tove Glud Rasmuss.: Viby Centret 25 år.
Christian Jensen: Landsbyen, der forsvandt.
Jens Juul/
Tove Glud Rasmuss.: Viby Kommune.
Fra Viby Ugeavis: Det sidste sognerådsmøde.
Lillian Enemærke/
Per Yde Rasmussen: Loft, en gammel Vibyslægt.

1996

- Hanne Skærbæk:* Min barndom på Stenkildegaard.
Bjarne Merlitt: Statsbos boligblokke på Neptunvej.
Tove Glud Rasmuss.: "Den røde skole".
Aksel Loft: Viby feriekolonis tilblivelse.
Jens Juul: Hotel Viby gennem 60 år.
Else Hørlyck: Pigeliv i 30'erne og 40'erne.
Ejlif Salomonsen: Træk af Viby Folkebibliotek historie.
Bente K. Rasmussen: Viby Sogns lånebogssamling.

1997

- H. Chr. Johansen:* Chokoladedreng i Kinografen.
Tove Glud Rasmuss. m. fl.: I skole i Viby og Rosenvang i 30'erne.
Hans Skov,
Moesgård Museum: Nordby - en nedlagt kirkegård fra tidlig middelalder.
Tove Glud Rasmuss.: Det talte man om i 1930'erne: Indlemmelse i Århus.
Kai Knudsen: Hvor blev brandsprøjtten af?
Tove Glud Rasmuss.: Edisonsvej - en gammel villavej.
Granild/H. Bjørnb.: Livsfangen på Vidtskue.
Billedserie: FDB i Viby.

1998

- Karl Bock:* En tur på Nordbyvej i 1928.
Ejner Madsen: En arbejdsplads i Kongsvang.
Fra arkivet: Nyt butikshus i "Stenkildeparken".
Ejgil Clausen: Fra mælkedreng til togfører.
Fra arkivet: Politiet spørger.
Tove Glud Rasmuss.: Byvandring i Rosenvang og Kongsvang i 1927.
Line Sørensen: FDB's hør-eventyr i Viby.
Bodil Elling: Nybyggerliv i Præstevangen.
Bente K. Rasmussen: Musikpræsten i Viby - Jacob Steenberg.

1999

- Birgit Øskov:* Hørvarefabrikanten på Marselisborg.
Jørgen Bang Clausen: Bombenatten i Viby 3. august 1941.
Tove Glud Rasmuss.: Den røde låge 100 år.
Bent Koblowszki: Branden på rammefabrikken.
Bjarne Merlitt: Min barndoms Fredensvang.
Tove Glud Rasmuss.: Weekendhytten Dakbjerg 50 år.

2000

- Knud Skøtt Knudsen:* Viby Lommetørklædefabrik og drengår i Viby.
Tove Glud Rasmussen: Jazz Club Korovi
Verner Dalgaard: Viby set gennem en fristil fra 1940'erne.
Preben Kierstejn: Drukneulykker i 1925 har præget generationer.
Ole Linå Jørgensen: Jernbanerne i Viby.

2001

- Børge Hede:* Viby Sygekasse.
Tove Glud Rasmuss.: Rosenvang 100 år.
Avisartikel fra 1941: Børnedyrskue i Viby.
Tove Glud Rasmuss.: Det var ikke sne.
Jens E. H. Petersen: "Bitten" - et havehus i Rosenvang.
Avisartikel fra 1942: Viby sogn fra 1842-1942.
Bente K. Rasmussen: En kirke bliver til.
Interview: Bagerens Inge.

2002

- Haakon Nederland:* Barndom i Viby.
Helge Gottlieb: Fra Viby Skole til Vestergårdsskolen.
Tove Glud Rasmuss.: Spædbørnehjemmet Vibyhus.
Finn Zachariassen: En rædselsnat i Viby - okt. 1944.
Bente K. Rasmussen: Viby Elværk.

2003

- Svend Wiborg:* Uvelkommen i Viby.
Finn Zachariassen: 40 år med badeanstalt i Viby.
Jørgen B. Clausen: Skolegang på Rosenvangsskolen.
Ole Linå Jørgensen: FDBs fabrikker i Viby.
Aage Vuus Pedersen: FDBs Centralafdeling i Viby.
Avisartikel: Kvindehjemmet "Sichar" i flammer.
Jens Juul: Hovedvej 10 - Europavej 3.
Erik Hall: Husker du vor skoletid.

2004

- Jytte Christensen:* En folkedanserforenings start i Viby.
Erik Hall: En afvigers erindringer.
Leif Willer Rasmus.: Viby Idrætsforening.
Poul Grønning: Viby Fritidsklub m.m.
Hugo Madsen: Viby blandede Kor.
Bent Koblowszki: Byggeforeningen "Fremtiden".
Eva Fisker Petersen: Frivilligt Pige-Forbund.
Ejlif Salomonsen: Viby Afholdsforening.
G. Svane Østbye: Min spejdertid.
Villy Andersen: Socialdemokratisk Forening m.m.
Hennin Bøtker m.fl.: FDF i Viby og dets orkester.

2005

- Leon Nielsen:* 1948 - et skelsættende år for Viby.
Peder Jensen: Fra kontrolass. til skoleinspektør.
Lillian Enemærke: Viby i 40erne og 50erne.
Fra arkivet: 8. maj 1945 i Viby.
Fra arkivet: Husmandsstedet "Egebæk".
Finn Zachariassen: Fragmenter fra mit skoleforløb.
Anna-Lise Rasmuss.: "Hjemme" - det er Viby.
Tove Glud Rasmuss.: Vibys "byggematador" - murermester A.P. Gjerrild.

Indmeldelse i

Viby lokalhistoriske Forening

kan ske til:

*Viby Bibliotek,
Skanderborgvej 170,
8260 Viby J.*

eller e-mail:

toveglud@stofanet.dk

**LOKALHISTORISKE
FORENING**

VIBY BIBLIOTEK, 8260 VIBY J.